

СТРАТЕГІЯ 2020

**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ**

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
ФОНД ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

**«Інформаційні технології в державному
управлінні»
Ініціативи Президента України**

Інформаційно–бібліографічний бюлетень

Головний редактор

С. В. Полтавець, в.о.директора Фонду Президентів України,
канд. політ. наук, ст. наук. співроб.

Відповідальні за випуск

В.М. Удовик, ст. наук. співроб. інформаційно–аналітичного відділу
Фонду Президентів України, канд. іст. наук

Інформаційні та бібліографічні матеріали підготували

В.М. Удовик, Л.Г. Дем'яненко,
М.Б. Кушнарьова, Є.В. Глушук

Заснований у 2014 році
Виходить один раз на місяць

Адреса редакції:

НБУВ, пр–т Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
Тел. (044) 525–54–70
E–mail: fpu@nbuv.org.ua

Передрук – тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2020

Передрук за погодженням

«Інформаційні технології в державному управлінні»

(Ініціативи Президента України)

Випуск 05 (79)

(огляд матеріалів ЗМІ за 1 – 31 травня 2020 р.)

Зміст

Анонс.....	4
Офіційна інформація.....	5
Регіональні ініціативи.....	18
Експертний погляд.....	23
Блоги та соціальні мережі	36
Зарубіжний досвід.....	48
Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування.....	57

Анонс

18-20 червня 2020 р. (м. Львів)

VIII Міжнародна науково-практична конференція «Управління інноваційним процесом в Україні: розвиток співпраці».

Кафедра менеджменту організацій Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» запрошує взяти участь у роботі VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: розвиток співпраці», яка відбудеться 18–20 червня 2020 року в місті Львові.

Організатори запрошують до участі в конференції вчених, спеціалістів, викладачів ЗВО та дослідників, докторантів, аспірантів, підприємців, студентів.

Секції конференції:

- Інноваційний розвиток територій.
- Інтеграція України у глобальний інноваційний простір.
- Людський та соціальний капітал в системі активаторів інноваційного процесу.
- Матеріально-технічне та фінансове забезпечення інноваційних процесів.
- Механізм управління інноваційним процесом.
- Налагодження взаємодії та розвиток партнерства науково-педагогічних працівників.
- Проблеми розвитку співпраці в інноваційних процесах.
- Теоретико-методологічні засади управління інноваційним процесом.
- Теоретичні та методологічні підходи розвитку співпраці з питань інновацій.

Місце проведення: вул. Ст. Бандери, 12

Організатори: Львівська політехніка (<http://science.lpnu.ua/uk/mipu-2020>).

Офіційна інформація

Відтепер доступ до Восьмого Апеляційного Адміністративного суду можливий за електронними документами у Дії.

28 травня було внесено зміни до «Правил пропуску та перебування осіб у приміщенні Восьмого апеляційного адміністративного суду та в'їзду на його територію транспортних засобів».

Щоб потрапити до суду, тепер можна подати такі документи через мобільний застосунок Дія:

- е-паспорт громадянина України
- е-паспорт для виїзду за кордон
- е-посвідчення водія

Пред'явлення електронних документів не потребує додаткового пред'явлення документів, що посвідчують особу, у паперовому чи пластиковому вигляді.

Перевірка достовірності цифрових документів у Дії здійснюється за допомогою QR-коду, який є дійсним лише протягом трьох хвилин (*Доступ до Восьмого апеляційного адміністративного суду за цифровими документами у Дії // <https://thedigital.gov.ua/news/dostup-do-vosmogo-apelyatsiynogo-administrativnogo-sudu-za-tsifrovimi-dokumentami-u-dii>. – 2020. – 29.05).*

Згідно з цьогорічним дослідженням Startup Ecosystem Rankings від компанії StartupBlink, Україна посіла 29 місце серед переліку найтехнологічніших держав світу. У порівнянні з минулим роком Україна піднялась на дві сходинки. А організація TechUkraine повідомляє, що Київ став європейським хабом цього року.

Також столиця піднялась у рейтингу на цілі дві сходинки та тепер знаходиться на 32 місці серед технологічних столиць світу. А у європейському переліку країн Київ посів 8 місце.

Загальна кількість міст в екосистемі стартапів України збільшилась до семи – цього року до переліку вперше потрапив Дніпро.

У дослідженні зазначають, що популярність України можна пояснити великою кількістю місцевих професіоналів, що готові розвивати свій продукт. Також одним з головних чинників стала низька вартість організації підприємництва – саме це приваблює західних інвесторів до країни.

Startup Ecosystem Rankings – щорічне дослідження, що визначає країни та міста за певними критеріями: продуктивність, інвестиції, особливості ринку, рівень комунікації та інші чинники.

Ukraine has risen to make it to the top 30 globally and Kyiv has become a European hub

Ukraine has jumped two positions from last year to 29th, placing it in the top 30 ecosystems worldwide.

Kyiv, the capital, increased by 2 spots to a respectable 32 globally. This is a ranking many European capitals can only dream of, reflecting how strong the local startup ecosystem of Ukraine is. Kyiv is a top 10 ranked European city at 8th, a tremendous feat given the strength of the competition. The Ukrainian ecosystem has 7 cities ranked in total with the city of Dnipro making its first appearance in 2020. However, not all is positive. The 5 Ukrainian cities other than Kyiv and Dnipro have decreased in the rankings. Not even one Ukrainian city outside Kyiv ranked in the top 300; the massive disparity between Kyiv and other Ukrainian cities is not sustainable in the long term.

	National Rank	City	Global Rank	Rank Change (from 2019)	Total Score
1		Kyiv	32	+2	9.712
2		Lviv	354	-55	0.452
3		Odessa	356	-121	0.450
4		Kharkiv	441	-5	0.318
5		Ternopil	724	-46	0.122

(Станіслав Троянов Україна потрапила до ТОП-30 технологічних країн світу – Startup Ecosystem Rankings // <https://nachasi.com/2020/05/28/startup-ecosystem-rankings>. – 2020. – 28.05).

Згідно із заявою Мінцифри, послуга ID-14 зменшує бюрократичне навантаження на громадян, мінімізуючи кількість візитів до держорганів.

З послугою ID-14 можна буде одночасно оформити перший паспорт та номер платника податків. Цього року більш ніж 400 000 дітей в Україні вперше оформляють паспорт.

Раніше це був дуже складний та довгий процес. Для того, щоб діти отримали необхідні документи, їм спершу було необхідно відвідати Центр обслуговування платників податків та подати заяву на призначення номера платника податків. І лише після його отримання – звернутися до відділу ДМС за оформленням паспорта.

Тепер діти при досягненні 14 років можуть одночасно отримати паспорт і номер платника податків, витративши до 15 хвилин часу на заповнення заяви.

Ця послуга цілком безкоштовна, отримати її можна в:

- Усіх відділах ДМС України;
- мережі центрів «Паспортний сервіс»;
- деяких ЦНАП, що надають паспортні послуги.

Під час карантину послуга доступна за місцем звернення, а після його завершення – за місцем проживання.

Послуга ID-14
Як отримати паспорт та номер платника податків одночасно?
2 ПОСЛУГИ ЗА 1 ЗАЯВОЮ

Вам виповнилося 14 років
і ви оформлюєте паспорт громадянина України вперше

- Подання заяви**
≈15 хв.
- Вартість**
безкоштовно
- Термін отримання**
до 20 робочих днів

Коли та куди звертатися?
Протягом місяця після того, як вам виповниться 14

- 1 Підготуйте свідоцтво про народження, довідку про реєстрацію місця проживання дитини (за наявності) та паспорт одного з батьків
- 2 Подайте документи до ЦНАП чи ДМС за зареєстрованим місцем проживання
Електронна черга dmsu.gov.ua
- 3 Перевіряйте статус оформлення паспорту
Онлайн-перевірка dmsu.gov.ua
- 4 Заберіть ID-картку за місцем подання заяви

Результат ID-картка з номером платника податків, що дійсна 4 роки

Міністерство цифрової трансформації України

Вже за 20 днів дитина зможе отримати ID-картку з номером платника податків, що дійсна чотири роки. Номер платника податків не змінюється.

Для отримання послуги необхідно мати із собою:

- свідоцтво про народження;
- довідку про реєстрацію місця проживання (за наявності);
- документи, що посвідчують особу одного з батьків.

Окрім того, Мінцифри у співпраці з депутатами Верховної Ради розробили пропозиції до зміни Податкового кодексу, після ухвалення яких ID-картка з номером платника податків на ній матиме таку саму юридичну силу, як документ, що офіційно підтверджує цей номер.

Це надасть можливість ліквідувати використання довідки з номером платника податків, яка сьогодні є найпопулярнішою серед українців – понад 40 мільйонів таких довідок оформлено (*Станіслав Троянов Мінцифра запустила послугу комплексного оформлення документів для підлітків – ID-14 // <https://nachasi.com/2020/05/28/id-14>. – 2020. – 28.05*).

Камери встановлені в Києві та на автомагістралях Київської області у місцях концентрації ДТП з тяжкими наслідками. Також їх планують поступово встановлювати по всій Україні.

Про це розповіли заступник міністра внутрішніх справ України Антон Геращенко та перший заступник начальника Департаменту патрульної поліції Олексій Білошицький.

На автомагістралях камери будуть встановлені за рахунок держави, у містах та ОТГ – за рахунок місцевих бюджетів. Місця встановлення відеокамер погоджуватимуть із Департаментом патрульної поліції України.

Антон Геращенко, Заступник міністра внутрішніх справ України: зазначив, що спочатку в автоматичному режимі будуть фіксуватись лише факти перевищення швидкості.

Поступово, вже в цьому році, система буде фіксувати й інші порушення ПДР – проїзд на заборонений сигнал регулювання дорожнього руху, порушення правил зупинки, стоянки, а також установленої для транспортних засобів заборони рухатися смугою для маршрутних транспортних засобів, тротуарами чи пішохідними доріжками, виїзд на смугу зустрічного руху.

Антон Геращенко наголосив, що завдання автоматичної фіксації порушень ПДР – суттєве зменшення загибелі та травмування українців на дорогах, а не збільшення стягнення штрафів із порушників.

Поїздка з дому на роботу і назад не повинна закінчуватись травмами чи загибеллю. Нагадаю, що з 1991 року, з часів Незалежності, на автошляхах України загинуло 175 216 осіб. З них приблизно 40 % смертельних ДТП викликане саме перевищенням швидкості», – сказав заступник міністра внутрішніх справ.

Олексій Білошицький, Заступник начальника Департаменту патрульної поліції розповів про механізм притягнення до відповідальності осіб, які порушуватимуть правила дорожнього руху:

Розмір штрафу, у разі перевищення встановлених обмежень швидкості руху більш ніж на 20 км/год, але не більше 50 км/год, складатиме – 255 гривень.

За перевищення встановлених обмежень швидкості руху більш ніж на 50 км/год – 510 гривень.

Штраф необхідно буде сплатити упродовж 30-ти днів з дати набрання постановою законної сили. Якщо його буде сплачено упродовж 10-ти банківських днів із моменту отримання постанови, розмір штрафу зменшуватиметься на 50 %.

У разі несплати штрафу, після закінчення 30-ти днів запускається механізм примусового стягнення. При цьому відкривається виконавче провадження – на транспортний засіб боржника та інше майно (нерухомість, цінні папери тощо) може бути накладено арешт. Боржник втрачає право вільно розпоряджатися своїм майном. Крім того, стягується подвійна сума штрафу.

Крім того, Олексій Білошицький зазначив, що **про факт фіксації порушення можна буде дізнатися:**

- адмінпостанови надсилатимуть на електронну пошту, якщо подано відповідну заяву в МВС;
- на офіційних веб-сайтах МВС та Головного сервісного центру у «Електронному кабінеті водія»;
- від листоноші, який доставляє постанову за місцем реєстрації правопорушника;
- від представників органів Державної прикордонної служби України, які вручають постанову при перетині кордону – іноземцям та особам без громадянства, які ввозили транспортний засіб на територію України, зареєстрований за її межами.

Якщо транспортним засобом користується кілька осіб (наприклад, водії служб таксі), постанова про притягнення до відповідальності вноситься на особу, за якою зареєстрований транспортний засіб у відповідному реєстрі МВС. Якщо визначено належного користувача – відповідальність несе належний користувач. Якщо автівку зареєстровано за юридичною особою – керівник юридичної особи.

Постанова може вноситися без участі особи упродовж 3-х днів із дати винесення. Термін оскарження постанови – 10 днів з дати набрання постановою законної сили. При оскарженні ці терміни призупиняються до вирішення.

У випадку, якщо перевищення швидкості руху буде фіксуватися на транспортних засобах з іноземною реєстрацією – будуть штрафувати осіб, які ними керували, двома шляхами:

Якщо автомобіль з іноземною реєстрацією було завезено громадянином України – штраф буде отримувати та особа, яка його ввезла, за своїм місцем реєстрації.

Якщо завозив іноземець або особа без громадянства, то при виїзді за межі держави представники Державної прикордонної служби вручають копію постанови такій особі та пропонують оплатити за допомогою платіжного терміналу. Також попереджають, що несплата штрафу буде підставою для заборони в'їзду на територію України до моменту сплати

Також Білошицький повідомив, що реквізити для сплати штрафу за порушення, які зафіксовані в автоматичному режимі, відрізняються від реквізитів, які наразі встановлені для штрафів, що накладаються працівниками патрульної поліції за порушення ПДР.

Казначейством відкрито єдиний рахунок для оплати штрафів автофіксації. Реквізити для сплати штрафу є у кожній постанові й вони зазначені у відривній квитанції. Додатково їх буде опубліковано на офіційних вебсайтах МВС та Національної поліції (**Станіслав Троянов В Україні запрацювала автоматична фіксація порушень ПДР – де саме та принцип роботи системи // <https://nachasi.com/2020/05/28/auto-surveillance.-2020.-28.05>**).

Погодження нормативно-правових актів відбуватиметься онлайн. За ініціативи Віцепрем'єр-міністра – Міністра цифрової трансформації Михайла Федорова Уряд ухвалив доручення, що дозволить поступово відмовитися від паперу і перейти на електронний документообіг.

До того ж, у всіх міністерствах та інших органах виконавчої влади призначати відповідальних за підключення до системи е-документообігу – посадовців, рівнем не нижче від заступників керівників.

На думку Михайла Федорова, прийняте на засіданні Уряду протокольне доручення дозволить пришвидшити роботу Кабміну і вирішить питання документообігу під час погодження нормативно-правових актів.

Протягом місяця Мінцифра разом з іншими міністерствами розробляють модуль погоджень проектів нормативно-правових актів в електронній формі (*Проекти НПА можна буде погоджувати в електронній формі // <https://thedigital.gov.ua/news/proekti-npa-mozhna-bude-pogodzhuвати-v-elektronniy-formi>. – 2020. – 27.05*).

26 травня 2020 року Міністерство цифрової трансформації України підписало меморандум про співпрацю з Комітетом Верховної Ради України з питань цифрової трансформації, Інтернет Асоціацією України та Громадською організацією «Всеукраїнська громадська організація Українська бібліотечна асоціація».

Заступник міністра цифрової трансформації з питань євроінтеграції Валерія Іонан під час церемонії підписання заявила, що меморандум передбачає багато аспектів і спільних кроків. «Від створення осередків цифрової грамотності на базі публічних бібліотек у всіх регіонах України, залучення представників бізнесу до допомоги публічним бібліотекам і до поширення соціальної реклами та матеріалів для цифрової освіти населення. Впевнена, що у нас все вийде, і цифрова грамотність українців буде лише зростати з кожним роком».

Заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань цифрової трансформації Олександр Федієнко оцінив меморандум, як перший крок, щоб поєднати чотири кита. «Це оператори і провайдери Інтернет Асоціації України, які готові на місцях реалізовувати соціальні проекти з точки зору цифрових навичок. Це асоціація бібліотек, яка має платформу, на базі якої можуть впроваджуватись комп'ютерні класи. І це відповідний комітет і Мінцифра, які будуть допомагати законодавчо в рамках повноважень».

Голова Правління асоціації «Інтернет Асоціація України» Анатолій Пятніков висловив надію, що меморандум допоможе і пришвидшить цифровізацію країни. «Інтернет Асоціація України докладе для цього максимум зусиль».

Президент ГО «ВГО Українська бібліотечна асоціація» Оксана Бруй акцентувала увагу на тому, що призначення бібліотеки як соціального

інституту в суспільстві – це навчання протягом життя. «Підписання меморандуму є дуже важливим, щоб бібліотеки могли повністю виконувати функцію центрів навчання протягом життя» (*Мінцифра підписала 4-сторонній меморандум про цифрову освіту на базі бібліотек // <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-pidpisala-4-storonniy-memorandum-pro-tsifrovu-osvitu-na-bazi-bibliotek>. – 2020. – 27.05*).

Уряд призначив Гере Юлія заступником Міністра оборони з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO).

CDTO – **Chief Digital Transformation Officer**, а за посадою – заступник міністра з питань цифровізації та цифрової трансформації. Відтепер такі позиції є в кожному міністерстві, обласній адміністрації, держкомпанії, агенції, та інших центральних органах виконавчої влади.

«Це новий рівень менеджменту реалізації державної політики. CDTO координуватимуть цифрову трансформацію профільної сфери. Вони не лише займатимуться цифровізацією державних послуг, а зможуть докорінно змінити систему та процеси усередині міністерств», – прокоментував **Віцепрем'єр-міністр України, Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров**.

CDTO визначатиме стратегію та пріоритети, займатиметься електронними реєстрами, процесами та послугами. Також проводитимуть аудити інформаційних систем та державних реєстрів. Визначатимуть пріоритетні послуги для першочергової цифровізації та будуть оптимізувати вже наявні. Крім того, до головних функцій CDTO входитиме контроль та реалізація кібербезпеки та захисту інформації (*Кабмін призначив CDTO у Міністерстві оборони України // <https://thedigital.gov.ua/news/kabmin-priznachiv-cdto-u-ministerstvi-oboroni-ukraini>. – 2020. – 27.05*).

Мінцифра планує запуск платформи електронної участі громадян в прийнятті рішень Урядом. Для того, щоб нова платформа була зручною громадянам та максимально пристосованою під їхні потреби, разом із Національним Демократичним Інститутом цього тижня ми запускаємо онлайн-дослідження щодо платформ із залученням громадян.

Це дослідження спрямоване на виявлення найпопулярніших інструментів е-демократії та визначення рівня залученості громадськості до процесу прийняття рішень.

Результати дослідження дозволять проаналізувати досвід використання онлайн-платформ електронної демократії та зрозуміти, якими сервісами громадяни хотіли б користуватися у майбутньому та в якому форматі (*Плануємо запуск платформи електронної участі громадян в прийнятті рішень Урядом // <https://thedigital.gov.ua/news/planuemo-zapusk-platformi-elektronnoi-uchasti-gromadyan-v-priynyatti-rishen-uryadom>. – 2020. – 25.05*).

Положення Нацбанку про здійснення банками фінансового моніторингу набрало чинності сьогодні.

У найближчому майбутньому можна буде відкривати рахунки у банку. Зробити це можна буде за допомогою віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів. *Для ідентифікації можна використати:*

- відеотрансляцію;
- систему BankID НБУ, накладаючи е-підпис на копію ідентифікаційного документа.

А для неризикових ділових відносин буде доступна спрощена система верифікації:

- за допомогою Системи BankID НБУ;
- накладення е-підпису на копію документа;
- здійснення першого платежу на символічну суму на окремий рахунок банку з власного;
- зчитування даних з безконтактного електронного носія, імплантованого в ID-картку або біометричний паспорт, за допомогою смартфона та фіксації цієї операції;
- ідентифікація даних, отриманих з бюро кредитних історій.

Також у Мінцифрі зазначили, що вони готові допомагати банкам налагодити процес віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів – насамперед із використанням застосунку «Дія» (зокрема, формування е-паспортів), а також з підключенням банків до інтегрованої системи е-ідентифікації (*Станіслав Троянов Скоро можна буде відкрити банківський рахунок онлайн – як саме // <https://nachasi.com/2020/05/22/online-banking>. – 2020. – 22.05*).

Президент своїм указом подовжив рішення Ради нацбезпеки «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)». Указ про подовження заборони набуває чинності з моменту його підписання.

Вперше про заборону відповідних інтернет-ресурсів оголосили ще у травні 2017 року. До переліку компаній та сервісів, що підпадають під санкції, входили сайти від Mail.ru Group – «ВКонтакте» і «Однокласники». Також була заборона на сервіси компанії «Яндекс», але її дію подовжили раніше, ще на початку минулого року.

Термін дії нових санкцій – знову три роки, тобто сайти залишаться заблокованими до 2023 року.

Разом з тим, з деяких ІТ-компаній санкції зняли. Зокрема, це «Монт УА», «Сапран Україна», «ГІСІНФО» та також 9 відділів компанії «Парус».

«Монт УА» раніше займались наданням послуг у сфері ІТ-консалтингу та продажів програмного комп'ютерного забезпечення, проте наразі сайт вже не працює.

Компанія «Сапран Україна» раніше співпрацювала з «Сапран Групп», що спеціалізувалась на впровадженні допомоги бізнесу в ІТ-сфері на платформах SAP, Qlik, PROGNOZ та своїх власних розробках. Раніше компанія вже оскаржувала рішення про санкції, проте безрезультатно. Клієнтами «Сапран Україна» були компанії «МТС-Україна», «Метінвест» та «Альфа-банк».

ТОВ «ГІСІНФО» займалось геоінформаційними системами, зокрема, геодезичною інформаційною системою «Геопроект 5».

Група «Парус» також раніше протестувала проти санкцій щодо себе, оскільки вже з 2003 року вони працювали лише в межах країни. На час введення обмежень, на сайті була інформація, що регіональна мережа складалась з 28 представництв та майже 30 дилерських компаній. У компанії працювали більш ніж 550 співробітників, 250 з яких знаходились в Києві.

Загальна кількість завантажень програм складає понад 200 тисяч, а серед переліку клієнтів компанії можна побачити адміністрацію президента, СБУ, Мін'юст, Міноборони, МВС та інші державні установи (*Станіслав Троянов В Україні подовжили заборону на сайти «ВКонтакте» та «Однокласники» // <https://nachasi.com/2020/05/15/site-restrictions>. – 2020. – 15.05*).

Національний банк оголосив про вихід мобільного застосунку UAPassportReader. Ця програма може зчитувати інформацію з біометричних документів. Застосунок дозволяє безконтактно та швидко зчитати усю необхідну для ідентифікації клієнта з його ID-картки або біометричного закордонного паспорта громадянина України.

Програма та її інтеграція з комп'ютерними системами можуть полегшити процес роботи в банках, як і для самих установ, так і для їх клієнтів.

Застосунок **UAPassportReader** стане дуже корисним для власників біометричних документів. За заявою НБУ, тепер не потрібно буде носити з собою до банку паперову довідку про місце реєстрації – принаймні, до тих, де знатимуть про існування цього застосунку.

Також можна легко отримати доступ до власних даних, що містяться в документах. Усю інформацію можна зберегти на смартфоні, наприклад у форматі PDF, а потім просто пересилати документи.

А для банків віднині не потрібне буде дорогівартісне обладнання для зчитування інформації з чипу біометричних документів – можна просто інтегрувати програму в свою систему. Також завдяки застосунку усі необхідні дані можна зберігати в цифровому вигляді.

Пілотну версію застосунку вже можна завантажити в App Store, а програма для Android з'явиться найближчим часом (*Станіслав Троянов Нацбанк розробив застосунок для зчитування інформації з біометричних документів – UAPassportReader // <https://nachasi.com/2020/05/14/uapassportreader>. – 2020. – 14.05*).

На засіданні Кабінету Міністрів України схвалено проект Закону України «Про адміністративну процедуру», активну участь у розробці якого взяло Міністерство цифрової трансформації.

Законопроект передбачає поширення сучасних практик подачі заяв на отримання адмінпослуг, серед яких подача заяв та скарг електронно, скорочення їх змісту до мінімально необхідного, застосування усної заяви, яка переводиться в письмову форму посадовими особами, та процедура невідкладного розгляду заяв.

Окрім цього, запроваджується надання адмінпослуг в автоматичному режимі без втручання людини. Обов'язки щодо збирання необхідних документів та інформації покладаються на адміністративні органи, а не на заявників, що значно спрощує процедуру отримання послуг для громадян. Також уніфікується та збалансовується процедура адміністративного оскарження рішень, дій та бездіяльності адміністративних органів.

У законопроекті втілені ідеї та підходи, які були зафіксовані в Указах Президента України від 29 липня 2019 р. № 558 «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг» та від 4 вересня 2019 р. № 647 «Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг».

Ці заходи мають суттєво спростити процедуру надання адміністративних послуг та сприяти їх переведенню в електронний формат (*Уряд схвалив законопроект про адміністративну процедуру // <https://thedigital.gov.ua/news/uryad-skhvaliv-zakonoproekt-pro-administrativnu-protseduru>. – 2020. – 13.05).*

Автоцивілка в застосунку «Дія».

Відтепер водії мають повний комплекс необхідних документів у застосунку, про це повідомило Мінцифра у своєму Telegram-каналі.

Мобільний застосунок робить запит за номером авто в систему МТСБУ (Моторно-транспортне страхове бюро України) щодо наявності страховки.

Якщо у вас чинний страховий поліс, в меню техпаспорта у Дії ви побачите рожевий рухомий рядок «страховий поліс дійсний». Якщо у вас його немає, то жовту – «страховий поліс не дійсний».

Автоцивілка буде доступною лише для власників авто. Також її можна перевірити з будь-якого смартфона, де є застосунок «Дія». За допомогою QR-коду ви можете звірити документ з даними в реєстрі. Страховий поліс буде доступний тільки власникам авто.

Щоби скористатися цією функцією, необхідно оновитись до останньої версії застосунку – 1.7.2.

Завантажити програму можна в App Store та Google Play. У застосунка також є окремий сайт.

Також повідомили, що архітектура застосунку побудована так, що на серверній частині взагалі не здійснюється зберігання персональних даних

користувачів. А програма відображає їх, здійснюючи лише разовий запит, а уся інформація передається в зашифрованому вигляді, а на деяких етапах – використовується подвійне шифрування (*Станіслав Троянов Мінцифра презентувала автоцивілку в застосунку «Дія» // <https://nachasi.com/2020/05/12/diia-auto-insurance>. – 2020. – 12.05).*

Міністерство цифрової трансформації України підписало меморандум про співпрацю з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні.

Партнерство підписали голова представництва ЮНІСЕФ в Україні Лотта Сильвандер і заступник міністра цифрової трансформації з питань євроінтеграції Валерія Іонан.

Перший спільний проєкт – освітній серіал «Про кібербулінг для підлітків», який вже доступний на платформі Дія.Цифрова освіта. Участь в освітньому серіалі взяли українська суперстар НК | Настя Каменських і співачка, акторка та влогерка Анна Трінчер.

За словами **заступника міністра цифрової трансформації з питань євроінтеграції Валерії Іонан**, кожна людина хоча би раз у житті зустрічалась із хейтом у соцмережах, отримувала агресивні коментарі чи повідомлення. «З проявом булінгу онлайн зустрічалися третина опитаних підлітків в Україні віком від 13 до 24 років».

«У новій реальності, спричиненою COVID-19, мільйони дітей тимчасово замкнені у своїх домівках із гаджетами. Ми повинні подбати про їхню безпеку онлайн. І ми дуже раді зробити це у такий цікавий спосіб разом з Міністерством цифрової трансформації України», – сказала **Лотта Сильвандер, голова представництва ЮНІСЕФ в Україні (Мінцифра підписала меморандум з ЮНІСЕФ в Україні // <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-pidpisala-memorandum-z-yunisef-v-ukraini>. – 2020. – 09.05).**

В українських школах збираються запровадити електронну платформу з даними про уроки, успішність та відвідування дітей. Ця система дозволить батькам контролювати навчання дітей в онлайн режимі. Про це повідомив голова Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабак.

За його словами, ця платформа надасть можливість батькам вчасно зреагувати, якщо у дитини буде нагальна потреба у допомозі з навчанням. Також він зазначив, що будуть різні рівні доступу до електронного щоденника.

Сергій Бабак, Голова Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій:

Не буде такого, що кожен зайшов і все про всіх дізнався. Батьки дивляться за своєю дитиною, дитина дивиться за своїми успіхами та

успіхами свого класу, вчитель – за класами, в яких він викладає, а от директор – це єдина людина, яка зможе дивитися за успішністю всіх.

Окрім того він повідомив, що вже після карантину будуть розвивати онлайн-навчання в країні.

Для цього планують повністю відзняти навчальний рік та надати вільний доступ до матеріалів для всіх охочих.

Такий ресурс стане чудовим інструментом підтримки для школярів, які пропустили навчання через відсутність. Достатньо дізнатися у вчителя тему уроку і, перебуваючи вдома з температурою, увімкнути комп'ютер і подивитись урок.

Також хочуть створити інклюзивну онлайн-школу. Очікується, що будуть спеціальні відеоуроки з титруванням і сурдоперекладом для дітей порушенням слуху та матеріали для дітей з порушенням зору – з тифлоперекладом (*Станіслав Троянов В Україні планують запровадити електронні щоденники // <https://nachasi.com/2020/05/08/school-digitalization>. – 2020. – 08.05*).

Ще до пандемії коронавірусу українці вважали, що основною галуззю, на реформуванні якої має зосередитися уряд України, є медицина.

Про це свідчать результати опитування Інституту Горшеніна та Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта, що проводилося у вересні-грудні 2019 року. Результати були представлені під час онлайн-круглого столу «Реформи в Україні: чи можливі позитивні зміни в умовах економічної кризи та карантину».

Топ-10 першочергових реформ, на яких мала б зосередити увагу влада:

- медична – 46 %;
- антикорупційна – 38,1 %;
- реформа пенсійного забезпечення та соцзахисту – 34,7 %;
- земельна – 32,7 %;
- енергетична – 24,9 %;
- судова – 23,9 %;
- децентралізація та реформа місцевого самоврядування – 22,2 %;
- сектор безпеки, оборони та реформа поліції – 22 % і 17,1 % відповідно;
- люстрація чиновників – 15,5 %;
- реформа житлово-комунального господарства – 15,1 %.

Однак, громадяни визначили й реформи, що нині не на часі або й зовсім непотрібні. Серед них – земельна (38,2 %), приватизація держпідприємств (9,6 %), *розвиток електронного урядування (7,4 %)* та реформа банківського і фінансового сектору (6,7 %) (*Топ-10 найважливіших реформ на думку українців (опитування) // <https://news.finance.ua/ua/news/-/470473/top-10-najvazhlyvishyh-reform-na-dumku-ukrayintsiv-opytuvannya>. – 2020. – 07.05*).

Міністерство внутрішніх справ розробило спеціального бота, що допоможе швидко та оперативно відреагувати на випадки вчинення насильства. Наразі бот доступний у месенджері Telegram – @police_helpbot.

У боті ви можете знайти багато функції для застереження насильства, зокрема він може виконувати такі дії:

Виклик служби допомоги. Є перелік гарячих ліній підтримки та спеціальні центри соціальних служб.

Безоплатна консультація щодо правової допомоги. Це можна зробити онлайн на сайті або телефоном.

Пояснення, що таке домашнє насильство та як протидіяти цьому явищу. Ви можете дізнатись, хто такий кривдник, які є форми та види домашнього насильства, як можна вплинути на кривдника та які заходи протидії може вжити поліція.

План при домашньому насильстві. Всього є три категорії дій в такому випадку – коли є ризик стати жертвою насильства, коли ситуація загострюється та коли домашнє насильство вже відбулося (*Станіслав Троянов В Україні запустили чат-бот для протидії домашньому насильству // <https://nachasi.com/2020/05/05/chat-bot-support>. – 2020. – 05.05*).

Регіональні ініціативи

28 травня 2020 року в Харкові у рамках Національного проєкту з розвитку підприємництва Дія.Бізнес, ініційованим Міністерством цифрової трансформації України, відбулось технічне відкриття першого центру підтримки підприємців разом із консалтинговою зоною для представників мікро-, малого та середнього бізнесу.

Партнерами та спонсорами, завдяки яким реалізовується проєкт, стали Visa і ХУАВЕЙ УКРАЇНА. Регіональний партнер – Офіс реформ Харкова.

«Ми хочемо, щоб у кожному місті, не тільки великому, але й маленькому, був такий Центр підтримки підприємців. Ми хочемо розбудувати екосистему для підприємців, надавати можливості для освіти, для доступного консалтингу. Адже є дуже багато підприємців у регіонах, які хотіли би перевести свій бізнес в онлайн, але не знають, як це зробити, або думать, як змінити бізнес-модель чи який новий продукт їм вивести на ринок. І саме такі консалтингові зони для підприємців і консалтингові зони зможуть їм допомогти», – підкреслила **заступник міністра цифрової трансформації Валерія Іонан** під час онлайн-екскурсії хабом Дія.Бізнес.

«Для Visa підтримка підприємців наразі є одним із глобальних пріоритетів, який ми впроваджуємо і в Україні, розвиваючи декілька програм освіти та розвитку для малого і середнього бізнесу. Співробітництво Visa і Міністерства цифрової трансформації є одним із напрямків нашої програми і ще однією можливістю поширення інноваційних цифрових рішень. Відкриття першого центру підтримки підприємців разом із консалтинговою зоною збіглося в часі, коли відновити впевненість та отримати допомогу підприємцям вкрай необхідно! Переконана, що відкриття таких центрів в Україні посилить підприємницькі можливості і допоможе з сучасними інструментами для реалізації амбітних планів», – відзначила **Віра Платонова, старший віце-президент і директорка регіонального підрозділу компанії Visa в Україні, Грузії, країнах СНД та Південно-Східної Європи.**

«Партнерство ХУАВЕЙ УКРАЇНА з Міністерством цифрової трансформації спрямоване на інтеграцію цифрових рішень і сучасних технологій у бізнес з метою розбудови ефективної та дієвої екосистеми», – зазначив **Ма Ці, директор ТОВ «ХУАВЕЙ УКРАЇНА».**

«Ми дуже раді, що саме Харків став першим містом, де відкривається центр підтримки підприємців. Наша команда долучилась до реалізації цього проєкту разом з Міністерством, адже Харків є пілотом у багатьох проєктах цифрової трансформації. Ми разом працювали над тим, щоб відчинити двері центру. Поки що в режимі карантину, для онлайн-консультацій та онлайн-продуктів, але вже незабаром карантин закінчиться, і центр буде працювати для всіх, хто бажає отримати консультацію щодо своєї бізнес-діяльності,

навчитись системного підприємництва чи протестувати свій продукт перед продажем», – сказала.

Через карантин **РМ проєкту від Регіонального партнера – «Офісу реформ Харкова» – Дар'я Михайлюта** Центр підтримки підприємців у Харкові запрацює в червні 2020 року (*Харків став першим містом, де відкрився центр підтримки підприємців Дія.Бізнес // <https://thedigital.gov.ua/news/kharkiv-stav-pershim-mistom-de-vidkrivsyia-tsentri-pidtrimki-pidpriemtsiv-diyabiznes>. – 2020. – 28.05*).

Центр розвитку інновацій у співпраці з Програмою «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP)* проводить третє дослідження стану розвитку електронної демократії в 22 містах обласних центрах України, у тому числі і у м. Луцьку. Оцінювання мешканцями інструментів е-демократії (е-звернень, е-петицій, громадського бюджету та е-консультацій) є важливою складовою формування Індексу місцевої е-демократії.

Це дозволить експертам отримати достовірні дані та врахувати позицію мешканців міста під час визначення рейтингу місцевої е-демократії. Результати опитування будуть подані в узагальненому вигляді.

*Програма «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (Програма EGAP) реалізується протягом 2015–2023 років Фондом Східна Європа та Фондом Innovabridge у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України. Фінансується Швейцарською агенцією розвитку і співробітництва. Цільовими регіонами є Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Луганська та Одеська області.

Робота триває за двома ключовими компонентами: розвиток електронних послуг та електронної демократії на національному та регіональному рівнях. Ми також активно долучаємося до цифровізації регіонів. Розробляємо освітні проєкти із цифрової грамотності, навчаємо представників органів влади, популяризуємо електронні послуги та інструменти електронної демократії серед населення (*У Луцьку проходить опитування щодо місцевої е-демократії // <https://volynonline.com/u-luczku-prohodyt-opytuvannya-shhodo-miscevoyo-i-e-demokratiyi>. – 2020. – 27.05*).

Відтепер сервіс «Малює» доступний для батьків новонароджених ще в 16 містах – Полтаві, Миколаєві, Ужгороді, Черкасах, Умані, Херсоні, Хмельницьку, Миргороді, Золотоноші, Южному, Володимир-Волинському, Ковелі, Нововолинську, Каховці, Новій Каховці та смт Великій Олександрівці. Отримати послугу можна у відділах ДРАЦС.

Тепер сервіс доступний у 31 місті України. Мапа точок доступу за посиланням: bit.ly/eMalyatko.

«З січня 2020 року послугою «Малює» скористалися близько 6000 батьків. Щодня ми працюємо над тим, щоб сервіс був доступний для всіх батьків новонароджених. Невдовзі ми плануємо запуснути надання

комплексної послуги у всіх ЦНАП України. А до кінця року – «Малятко стане доступною онлайн на порталі Дія», – коментує **Людмила Рабчинська, заступниця Міністра цифрової трансформації**.

Для отримання комплексного сервісу батькам новонароджених необхідно звернутися до адміністратора ДРАЦС або ЦНАП в залежності від міста та мати з собою паспорти, податкові номери платників податків (за наявності) і медичну довідку про народження дитини. Після завершення карантину за послугою можна буде звернутися і до медпрацівника пологового будинку.

«Малятко» – це комплексна послуга для батьків новонароджених, яка передбачає об'єднання 10 послуг за 1 заявою. У пілотному режимі сервісу доступними є 8 послуг за 1 заявою. Комплексна послуга усуває потребу здійснювати до 11 візитів до установ, надавати до 37 документів та витратити на весь процес понад 30 годин.

Впровадження послуги реалізується Міністерством цифрової трансформації України за підтримки Прем'єр-міністра України, Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства соціальної політики, Міністерства фінансів, Державної міграційної служби, Державної податкової служби та за сприяння міжнародних проєктів: програми EGAP (Швейцарська Конфедерація та Фонд Східна Європа), SURGe за підтримки Уряду Канади, проєкту EGOV4UKRAINE, що є частиною програми U-LEAD з Європою, EU4PAR, Grid Dynamics Life (*Комплексна послуга «Малятко» запущилася ще в 16 міст // <https://thedigital.gov.ua/news/kompleksna-posluga-emalyatko-zapustilasya-shche-v-16-mistax>. – 2020. – 20.05).*

19 травня між Фондом Східна Європа, Вінницькою міською радою та Міністерство цифрової трансформації України укладено Меморандум про співпрацю. Документ підписано у рамках проєкту «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP). Ця подія відбулась онлайн. У документі йдеться, що Програма EGAP підтримуватиме Вінницю у розвитку електронних послуг та електронної демократії. Як результат, автоматизація функцій Вінницької міської ради сприятиме удосконаленню інформаційної підтримки і електронної взаємодії влади з громадянами та бізнесом, а також розвитку міста.

Меморандум підписано у межах реалізації II фази Програми «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP) за участі Швейцарської агенції розвитку та співробітництва та Міністерства цифрової трансформації. Співпраця передбачає подальшу підтримку Вінниці Програмою EGAP у розвитку електронних послуг та електронної демократії. *У найближчих планах* – оновлення вебпорталу Вінницької міської ради, створення чат-боту з отримання адміністративних послуг, проведення освітніх заходів для представників органу місцевого самоврядування тощо.

«Вже п'ятий рік в Україні виконується програма, яка спрямована на впровадження інновацій у сфері державного управління електронного врядування електронної демократії. Вона називається EGAP і фінансується Швейцарським бюро співробітництва в Україні. Ця програма має на меті допомогти Уряду України, органам місцевого самоврядування, громадським організаціям у впровадженні інновацій у сфері електронного врядування електронної демократії. Після впровадження першої фази проекту сьогодні Уряд Швейцарії продовжує співпрацю з Україною ще на чотири роки. Крім того, в Україні було створено Міністерство цифрової трансформації України, і ми вирішили поновити Меморандум про співпрацю між всіма організаціями, які будуть залучені до виконання цього проекту і, відповідно, підписати цей документ ми вирішили у новий спосіб – через платформу «Дія», – каже **президент Фонду Східна Європа Віктор Лях**.

«Мені надзвичайно приємно брати участь у цій події та плідно співпрацювати з Вінницею і міським головою Сергієм Моргуновим. Саме з Вінниці ми почали нашу швейцарсько-українську співпрацю майже 20 років тому. Вона починалася з трамваїв, які стали двигуном трансформації. Це дійсно надзвичайно плідна співпраця, і зараз ми дуже раді спостерігати, як Вінниця перетворилась у справді інноваційне технологічне сучасне місто, яке є лідером в Україні з розвитку інформаційних технологій, надання якісних публічних послуг своїм мешканцям», – сказала **директорка Швейцарського бюро співробітництва Посольства Швейцарії в Україні Ніколь Рудер**.

Підписання документу вперше відбулось за допомогою порталу державних послуг «Дія». Портал є єдиною точкою доступу до всіх публічних послуг, які держава надає громадянам та бізнесу, та частиною проекту «Дія.Цифрова держава», що реалізується Міністерством цифрової трансформації спільно із Програмою EGAP.

«Дійсно, Україна та Швейцарія мають довготривалу історію співпраці з питань цифрового розвитку не лише на центральному, а й на регіональному та місцевому рівнях. Сьогодні ми зібрались, щоб засвідчити наші наступні кроки співпраці, особливо за напрямом цифровізації регіонів. Для Мінцифри це також дуже важливий і пріоритетний напрямок, якому ми приділяємо дуже багато часу. Цей тристоронній Меморандум передбачає низку ініціатив, які стануть корисними не тільки органам місцевого самоврядування, а й вінничанам. Ми думаємо, що містяни гідно оцінять зусилля міської влади та дуже швидко отримають результати цієї співпраці. Бажаю Вінниці і надалі залишатися амбасадором впровадження новітніх технологій», – сказав **державний секретар Міністерства цифрової трансформації України Дмитро Маковський**.

«Приємно чути гарні слова, але приємніше те, що програму, яку ми спільно розпочинали з 2015 року, ми продовжимо. Я хочу сказати слова вдячності в першу чергу Швейцарського бюро співробітництва за системну роботу в різних напрямках розвитку місцевого самоврядування та інфраструктури Вінниці. Сьогодні це найнадійніший наш партнер, з яким ми

достатньо ефективно співпрацюємо вже близько 20 років. Якщо говорити про систему надання адміністративних послуг, то це одна з основних ідеологічних ліній діяльності Вінницької міської ради. Важливо, що в умовах пандемії ми розуміємо, що надання послуг в онлайн-режимі стає ще більш актуальним. І за останні два місяці ми це відчули. Підписання цього Меморандуму надає нам у першу чергу оптимізм і надію про подальшу співпрацю та запровадження нових цікавих практик», – **міський голова Сергій Моргунов**.

Меморандум про співпрацю підписано на чотири роки. Сторони домовилися про розвиток і впровадження електронних сервісів та інструментів електронної демократії, підвищення кваліфікації працівників Вінницької міської ради та комунальних підприємств, установ з питань електронного врядування, навчання посадових осіб вінницької міської ради та комунальних підприємств а також представників громадських організацій, бізнесу та засобів масової інформації з питань електронної демократії (*Швейцарія допомагатиме Вінниці розвивати електронні послуги // https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3028346-svejcaria-dopomagatime-vinnici-rozvivati-elektronni-poslugi.html. – 2020. – 19.05*).

Експертний погляд

Юлія Федченко, юрист «IBC Legal Services»:

e-Government або «електронне урядування» – один із сучасних інструментів, покликаний запровадити дієвий та прозорий механізм публічного управління в нашій державі. Запровадження електронного урядування в Україні є важливим кроком до європейської інтеграції та розвитку інформаційного суспільства загалом.

Протягом останніх років впровадження та розвиток електронного урядування дещо змінили свої масштаби в позитивному напрямку. Сьогодні Україна є активним користувачем технологій у цьому напрямку. Важливими залишаються кілька чинників, які безпосередньо впливають на такий розвиток та які часто виступають рушійною силою в запуску того чи іншого проекту, що являє собою безпосередньо державне електронне управління. На таких чинниках зупинимось детальніше.

Насамперед, необхідність залучення компетентних професіоналів для створення та подальшої підтримки на високому рівні технологій електронного урядування та сумісності таких технологій між собою. Також залишається проблемою підтримка безпеки всіх даних, включаючи персональні, що містять в собі технології.

Зокрема, якщо говорити про персональні дані, то вони є окремим об'єктом дослідження, який являє собою доволі проблемне питання. Адже ті платформи, які вимагають авторизації користувачів, містять персональні дані осіб, а відсутність достатнього кіберзахисту інформації може призвести до несанкціонованого її збору, що спричинить відмову користувачів від такого ресурсу. Сьогодні все більше суперечок з'являється навколо доцільності реєстрації громадян на таких платформах та їх використання через «добровільне» надання доступу до своїх персональних даних. Хтось вважає, що це своєрідний контроль, який користувач дозволяє самостійно, натискаючи клавішу «Я погоджуюся з Правилами та умовами користування...». Не менш важливим чинником є стабільність та актуальність нормативно-правової бази, яка матиме посилення на роботу ресурсів, що передбачено електронним урядуванням.

Також *достатньо складно виявити, які саме послуги та в якій сфері матимуть практичне значення для населення, а також які саме категорії громадян будуть безпосередньо споживачами таких послуг.* Державі складно обрати продукт, який зацікавить та змусить добровільно користуватися такими платформами. Ще складніше довести такий продукт до фінального стану, який передбачався початковим проектом. Адже часто інтернет-сайти, додатки або інші платформи працюють не на 100 % й таким чином втрачають свою мобільність і простоту використання населенням. Зараз майже всі органи державної влади мають свої офіційні інтернет-сайти. Однак багато з них не мають повноти інформації, що передбачається відповідними

розділами, які там містяться. Частота оновлення такої інформації також є нерегулярною.

Проте обмеженість доступу до інтернету не тільки через фінансовий аспект, але й через територіальний, ставлять під сумнів електронне урядування. Також великою проблемою залишається складність користування гаджетами людьми похилого віку, які становлять велику частину населення України.

Також з появою онлайн-сервісу державних послуг «Дія» суспільство зіштовхнулося з тим, що певні категорії населення, здебільшого старшого віку, не можуть повноцінно використовувати цей ресурс, оскільки немає технічної можливості відобразити документи (наприклад, паспорт старого зразка). Можливо, в майбутньому це стане предметом вдосконалення, адже у такому випадку це дійсно спростить життя особам, які використовуватимуть такий сервіс.

Хоча Україна не є державою, яка займала б перші місця серед країн світу за високим рівнем свого оцифрування, сьогодні проекти, які представляє уряд, заслуговують на увагу та у разі їх повного та дієвого впровадження зможуть вважатися такими, що спростять і зроблять більш прозорою діяльність усієї держави.

Підсумовуючи, варто зазначити, що е-урядування є важливою перспективою розвитку дієвої, прозорої та підконтрольної громадянам державної влади. Задля ефективного функціонування електронного урядування, а також з метою цільового та активного використання всіх переваг від нього необхідно мінімізувати всі чинники, які негативно впливають на розвиток цих технологій (*e-Government в Україні: слабкі місця // <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/egovernment-v-ukrayini-slabki-miscya.html>. – 2020. – 29.05*).

12–13 травня 2020 року в Інституті законодавства Верховної Ради України відбулося науково-експертне обговорення проблем запровадження електронної демократії в Україні.

До участі в ньому було залучено народних депутатів України, співробітників органів державної влади, вчених, представників громадських організацій.

У центрі уваги перебували такі питання: електронна демократія і дотримання демократичних цінностей, правове забезпечення форм безпосередньої демократії в контексті концепції електронної демократії, електронні голосування та проблеми реалізації народного волевиявлення, міжнародні стандарти електронної демократії, електронна демократія як форма політичної комунікації, законодавче забезпечення хмарних технологій.

У ході обговорення **народним депутатом України, академіком НАН України Олександром Копиленком** наголошено на важливості поєднання таких елементів, як демократія, належне урядування та верховенство права.

Е-демократія є частиною, одним із напрямків державної політики цифрової трансформації суспільства, впровадження якої передбачає створення умов, за яких громадяни відчуватимуть переваги технологій у своєму житті.

Розробка й реалізація парламентом, органами державної влади та місцевого самоврядування політики е-демократії має сенс лише за умов реального визнання потреб використання цифрових технологій, із відповідним нормативно-правовим підґрунтям, задля розвитку та посилення демократичної практики. Метою державної політики е-демократії є забезпечення багатовекторних інтерактивних потоків комунікації, покликаних поєднувати громадян, депутатів усіх рівнів та виконавчу гілку влади. Безумовно, е-демократія не є панацеєю від усіх проблем суспільних комунікацій, але вона сприяє розвитку двох історичних категорій – демократії та Інтернету.

Ефективність впровадження електронної демократії залежить від багатьох чинників, що потребують науково-експертного обговорення та формування відповідної концепції розвитку.

В. о. директора Інституту законодавства, член-кореспондент НАН України Євген Бершеда зазначив, що згідно з Рекомендацією СМ/Res (2009)1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам з питань електронної демократії пропонується розглядати е-демократію в контексті можливостей для зміцнення, підтримки й посилення демократії, демократичних інститутів і демократичних процесів, а також запровадити, розробити або переглянути політику та практику електронної демократії. Усі складові е-демократії: електронний парламент, електронний суд, електронне посередництво, електронні вибори, електронний референдум, електронні петиції, електронні кампанії тощо – потребують законодавчого забезпечення. У зв'язку з цим виникає низка питань, зокрема, щодо забезпечення рівності прав (доступу до інформаційно-комунікаційних технологій, відповідної інфраструктури, Інтернету), гарантованості персональної ідентифікації та особистої реалізації прав, волевиявлення і свободи вибору, гарантій та захисту конфіденційної інформації тощо.

Завідувач відділу проблем розвитку національного законодавства Інституту законодавства, доктор юридичних наук, професор Оксана Клименко зупинилася на питаннях е-демократії в контексті прагматичного підходу до правової моделі. Ідея цифровізації (діджиталізації) держави має бути збалансована усвідомленням практичної корисності моделі, її інструментального значення для досягнення цілей сталого розвитку та прогресу з урахуванням існуючих і потенційних ризиків. Е-демократія представляється формою реалізації громадянами своїх політичних і громадянських прав за допомогою використання цифрових або інформаційно-комунікаційних технологій. Як форма реалізації прав е-демократія має розглядатися як альтернативний (субсидіарний) варіант традиційно визнаним способам та практикам правореалізації. Відтак мета

впровадження – сприяння розширенню можливостей реалізації прав громадян. Е-демократія може отримати втілення у різних видах громадських обговорень, а також охоплювати певні етапи демократичного процесу (наприклад, ідентифікація в реєстрах, надання інформації та уточнення даних, голосування, підрахунок голосів, зведення відомостей, прийняття рішення тощо). При цьому політико-технологічний вектор «згори-вниз» потребує власних цифрових можливостей держави, її матеріально-технічного, технологічного, інфраструктурного забезпечення, а також програми широкої суспільної інклюзії, діалогу і взаємодії держави та громадянського суспільства.

Завідувач сектору Інституту законодавства, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Ірина Куян вважає, що сучасне суспільство неможливе без електронних засобів комунікації. Термін «цифрова держава» іманентно характеризує сучасну демократичну та правову державу. Водночас електронна демократія не є новим видом чи типом демократії і покликана сприяти розвитку представницької та безпосередньої її форм, одночасно забезпечуючи права людини і громадянина, не лише політичні, а й особисті. Запровадження цифрових технологій у сферу політики має гарантувати виборчі права громадян України, основу яких становлять конституційні права і свободи людини та громадянина. Саме в такому контексті можна вести мову про дотримання виборчих принципів. Моделювання сучасної електронної демократії має відбуватися на основі врахування цінностей правової держави та громадянського суспільства.

Головний науковий співробітник Інституту законодавства, доктор юридичних наук, доцент Тетяна Телькінска звернула увагу на потребу одночасної розбудови повноцінної демократії та її діджиталізації. Зокрема, ефективні партнерські відносини між громадянами та правоохоронними структурами в Україні мають формуватися паралельно у форматі як офлайн, так й онлайн.

Якщо в США, Великій Британії та інших розвинутих країнах реалізація концепції «Community policing» має доволі давню історію, то для України це – принципова новація у механізмі взаємодії суспільства й органів державної влади. Окрім цього, варто зосередитися на обговоренні чинників підвищення рівня проактивності українських громадян в управлінні державними справами. Повноформатна електронна демократія передбачає активну е-комунікацію громадян із посадовими та службовими особами органів місцевого самоврядування і органів державного управління всіх рівнів. З огляду на це необхідно модернізувати профільне законодавство та сприяти поліпшенню практик здійснення громадських слухань, громадських експертиз, місцевих ініціатив тощо.

Заступник завідувача відділу проблем розвитку національного законодавства Інституту законодавства, кандидат юридичних наук Тарас Скомороха відзначив необхідність дотримання принципу таємного

голосування під час удосконалення законодавства про вибори та референдуми. У зв'язку з тим, що останнім часом у вітчизняному політичному середовищі активно обговорюється питання запровадження електронного голосування на виборах і референдумах, це передбачає і вирішення питання ідентифікації особи виборця. При підготовці концепцій і законопроектів щодо електронного голосування має бути дотриманий загально визнаний принцип виборчого права стосовно таємного голосування, вивчений зарубіжний досвід, а також врахована Рекомендація Res (2004) 11 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо правових, експлуатаційних та технічних стандартів електронного голосування, відповідно до якої електронне голосування має бути таким самим надійним та безпечним, як демократичні вибори та референдуми, які не передбачають використання електронних засобів.

Завідувач сектору Інституту законодавства, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Юрій Данилюк наголосив, що в передвиборній програмі кандидата на посаду Президента України Володимира Зеленського було зазначено, що першим буде ініційовано законопроект «Про народовладдя», що визначатиме механізм, за яким тільки Народ України буде формувати основні завдання для влади через референдуми та інші форми прямої демократії. У сучасній Україні це має відбуватися із максимальним використанням новітніх технологій. Одним із шляхів виконання означених програмних намірів стане закон, який визначатиме право народу на внесення на розгляд парламенту законопроекту або законодавчої ідеї (тобто сформульованої у довільній формі проблеми в правовому регулюванні певного питання та загальні шляхи її законодавчого вирішення), із використанням електронного цифрового підпису чи інших електронних засобів ідентифікації. Таке розширення механізмів прямої демократії сприятиме реалізації принципу здійснення влади народом, відповідно до суспільних очікувань і згідно з європейськими стандартами.

Перший заступник голови Комісії з питань науки та ІТ Української спілки промисловців і підприємців Олег Гусєв критично охарактеризував проект Закону України «Про хмарні послуги» (реєстр. № 2655 від 20 грудня 2019 р.).

На його думку, немає необхідності запроваджувати регулювання діяльності з надання хмарних послуг та використання технологій хмарних обчислень. У світі використовується багато інших подібних технологій, зокрема: «туманні технології», «грід-технології» та ін. З цього питання необхідно добре вивчити ринок хмарних послуг в Україні (кількість учасників, об'єм ринку тощо), а також зарубіжний досвід впровадження стратегій цифрової трансформації держави (Стратегія Cloud First). Запропоновані в проекті новації, на переконання доповідача, суперечать Конституції України та створюють колізії у законодавстві України.

Доцент Дніпровського гуманітарного університету, кандидат історичних наук Наталія Бочарова зауважила, що застосування нових

форм е-демократії потребує вивчення результатів наукової діяльності зарубіжних вчених, досліджень Інституту Інтернету і суспільства імені Александра фон Гумбольдта (Німеччина) (Alexander von Humboldt: Institut für Internet und Gesellschaft), який, у свою чергу, входить у Глобальну мережу дослідницьких центрів Інтернету та суспільства (Global Network of Internet and Society Research Centers).

Представлені учасниками науково-експертного обговорення доповіді з пропозиціями та рекомендаціями щодо законодавчого забезпечення запровадження електронної демократії в Україні будуть передані профільному парламентському комітету.

14–15 травня 2020 року Інститутом законодавства Верховної Ради України проведено круглий стіл «Впровадження цифрових технологій у системі правосуддя», в центрі уваги якого перебували сучасні тенденції розвитку електронного судочинства.

Як відзначив у своєму виступі народний депутат України, академік НАН України Олександр Копиленко, електронне правосуддя є одним із ключових аспектів електронної демократії як складової інформаційного суспільства. За його словами, термін «електронний суд» використовується в Україні у двох значеннях. У вузькому розумінні – це підсистема в системі Єдиної судової інформаційної системи України, призначена для забезпечення своєчасного отримання учасниками судового процесу повісток та повідомлень про розгляд судових справ та процесуальних документів, ухвалених під час розгляду справ. У широкому – це самостійна унікальна форма судового процесу, заснованого на новітніх інформаційних технологіях, що забезпечують повний цикл розгляду судової справи в електронному форматі.

В. о. директора Інституту законодавства, член-кореспондент НАН України Євген Бершеда зазначив, що практика електронного судочинства поширена в США, Канаді, Великій Британії, Італії, Німеччині та інших країнах.

Наприклад, у США успішно функціонує електронна судова система із вільним доступом – **PACER**, яка дозволяє отримувати інформацію про судовий документ, ознайомлюватися з реєстром прийнятих заяв, вивчати перебіг розгляду справи й історію ухвалених рішень, а також переглядати календар призначених засідань. Для подання документів до судів використовується додаток CM/ECF у вигляді особистого кабінету, доступ до якого надається за виданим державою паролем, а всі документи мають бути надіслані в pdf-форматі.

У Канаді за заявою сторони процесу суд може ухвалити рішення про проведення електронного судочинства. При цьому самі сторони мають зазначати, як краще провести засідання та які при цьому використовувати технології. Безпаперова система судочинства поширена в канадських судах усіх інстанцій і передбачає використання онлайн-подання документів,

електронний доступ до судових протоколів, розкриття інформації та використання технологій у залі судового засідання.

Електронне судочинство Німеччини передбачає, що подання документів, їх оброблення та винесення рішення відбуваються в електронному форматі. За допомогою платного особистого кабінету є можливість у письмовій формі вступати в дискусії з опонентом та оспорювати надані ним документи.

Завідувач відділу моніторингу законодавства Інституту законодавства, кандидат юридичних наук, доцент Тетяна Барабаш висловила переконання, що в Україні існують усі передумови для впровадження «Електронного суду» як форми судового процесу: апробовані інформаційні технології, які забезпечують швидкі та безпечні зносини учасників при здійсненні ними юридично значущих транзакцій; досвід інших країн, які повною мірою запровадили такі інформаційні технології в судочинство; законодавча база, якою започаткований рух у напрямку інформатизації різних, у тому числі, судових, суспільних відносин; досвід функціонування цієї нормативної бази; стратегічне бачення необхідності реформування вітчизняного судочинства в напрямку запровадження повноцінного «Електронного суду»; відповідний запит суспільства; готовність судової системи.

З позиції заступника завідувача відділу моніторингу законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України, кандидата юридичних наук, доцента Людмили Левицької, у сучасних умовах розвитку державності особливої актуальності набувають наукові розробки в напрямку дослідження таких елементів електронного судочинства: можливості повноцінної двосторонньої комунікації між судом, учасниками судового процесу й усіма іншими заінтересованими особами за допомогою засобів сучасних електронних інформаційно-комунікаційних технологій; визнання існуючих електронних інформаційних ресурсів належними та цілком допустимими доказами в судовому процесі; можливості вчинення в електронному форматі усіх процесуальних дій в усіх видах провадження.

На думку судді Окружного адміністративного суду м. Києва Костянтина Пашенка, нормативно-правові підходи до цифровізації системи судової влади в Україні передбачають реалізацію таких можливостей: забезпечення двосторонньої комунікації між судом, учасниками судового процесу й усіма іншими заінтересованими особами за допомогою засобів сучасних електронних інформаційно-комунікаційних технологій; визнання електронних інформаційних ресурсів і електронних транзакцій належними та допустимими доказами в судовому процесі; вчинення усіх процесуальних дій в електронному форматі.

У ході обговорення перспектив запровадження електронного судочинства **суддя Господарського суду Одеської області Лілія Грабован** виокремила такі проблеми: система автоматизації судів, органів та установ системи правосуддя не відповідає вимогам технічного захисту інформації для

інформаційно-телекомунікаційних систем, де обробляється інформація з обмеженим доступом (зокрема, персональні дані, таємниця слідства, медична таємниця, таємниця усиновлення, службова інформація тощо), та є вразливою до інформаційних загроз; існування розрізнених локальних баз даних судів, органів та установ системи правосуддя (система підтримує тільки обмін даними діловодства методом обміну пакетами даних між різнорідними системами управління баз даних, встановленими в судах, органах та установах системи правосуддя); існуючий функціонал Автоматизованої системи документообігу суду не надає можливості спільної роботи з документами; програмне забезпечення відеотрансляції судових засідань та організації відеоконференцзв'язку не використовує консолідований центр обробки, збереження та відтворення мультимедійної інформації; віддалений доступ користувачів ЄСІТС до будь-якої інформації, що зберігається в електронній формі відповідно до диференційованих прав доступу, неможливий без запровадження централізованих політик керування обліковими записами користувачів, який сьогодні відсутній у системі (здійснюється на прикладному рівні для кожної окремої підсистеми).

Основними напрямками роботи із запровадження повноцінного електронного судочинства названо: переорієнтацію філософії державного електронного урядування з потреб державного апарату на потреби громадян та бізнес-структур, уніфікацію електронних технологій у галузі електронного урядування, персоніфікацію доступу, оновлення порядку судового провадження з урахуванням цифровізації судочинства.

Узагальнені пропозиції та рекомендації учасників круглого столу заплановано до публікації у науково-практичному виданні *(В Інституті законодавства // <http://www.golos.com.ua/article/331222>. – 2020. – 27.05)*.

Людмила Рабчинская, заместитель министра цифровой трансформации по развитию публичных услуг:

Введіть в інтернет-пошуковик словосполучення «електронний документообіг» і порахуйте, скільки систем е-документообігу вам запропонували. Український ринок налічує понад 20 систем – популярних та не дуже, платних та безкоштовних, з можливістю працювати у браузері чи інтегрувати систему в CRM підприємства. Така кількість пропозицій свідчить про значний попит, а отже – про зростання популярності е-документообігу в бізнесі. І не дивно, серед найбільших його переваг – економія часу та грошей, зручність, простота та безпечність. Аби перевірити всі плюси електронного формату на практиці, варто дослідити тонкощі переходу на ЕДО. Пропоную зробити це разом, тут і зараз.

Юридична сила електронних документів

Поняття електронного документу передбачає фіксування інформації в ньому у вигляді електронних даних, враховуючи обов'язкові реквізити документа. Його юридична сила закріплена законом і не може бути заперечена тільки через його форму.

Електронний документ стає оригіналом після накладення на нього електронного підпису, який є аналогом власноручного. Тому паперова копія ніколи не може бути оригіналом такого документа. Водночас при копіюванні файлу електронного документа, ви отримаєте другий оригінал електронного документа.

Існує низка українських сервісів для підписання документа онлайн, серед яких сервіс на порталі Дія, сайт Центрального засвідчувального органу, сайт інтегрованої системи електронної ідентифікації id.gov.ua та інші. Такі сервіси дають можливість послідовно підписати документ з контрагентом і перевірити чинність підпису.

Укласти договір з іноземним контрагентом із використанням кваліфікованого е-підпису на сьогодні неможливо. Для цього потрібне взаємне визнання між країнами електронних довірчих послуг, над яким наразі працює Мінцифри. Разом з тим, можливо у власноручно підписаному договорі передбачити підписання додаткових угод, актів та інших супутніх документів за допомогою онлайн сервісів, на зразок DocuSign, DocHub, HelloSign, SignNow, Adobe тощо. Дані сервіси дозволяють створити е-підпис у вигляді графічного зображення або ініціалів. Але важливо пам'ятати, що використання кваліфікованих електронних підписів забезпечує високий рівень довіри до схем електронної ідентифікації в Україні.

Електронні документи як докази у суді

Підписаний електронний документ може використовуватися як письмовий доказ у суді. Тут діють загальні правила доказування й оцінки судами доказів і в разі необхідності суд може призначити експертизу.

Якщо учасник справи надає засвідчену паперову копію електронного документа, він мусить повідомити про наявність у нього або іншої людини оригіналу е-документа. Ви також можете отримати запит від суду на витребування оригіналу електронного доказу.

Що є датою набрання чинності е-документа

«Що саме вважати датою складання первинного документа у бухгалтерському обліку операцій – фактичний час його складання чи дату накладання останнього КЕП?» – те, що чи не найбільше турбує українських підприємців у відносинах з контрагентом.

Насправді, дата накладання електронного підпису на документ не обов'язково є датою набрання ним чинності. У бізнесі доволі розповсюдженими є випадки, коли договір почав діяти за деякий час до того, як він був підписаний. Все залежить від умов самого договору. Тож найліпшим варіантом буде включення у договір формулювання «Договір набирає чинності з [дата]».

Про архівне зберігання електронних документів

Документи, залежно від ступеня їх важливості, можуть зберігатися 3 роки, до 10 років включно, більше 10 та навіть до 75 років. Терміни зберігання електронних документів збігаються з термінами зберігання паперових. При цьому існують документи, які дозволяється зберігати лише в

електронній формі, а деякі з них потрібно зберігати і в електронній і в паперовій формах – такими є, зокрема, документи постійного і тривалого зберігання (понад 10 років) та документи зі строком зберігання 75 років.

Для підготовки електронного документа до архівного зберігання створюється архівний електронний XML-документ за відповідною йому еталонною XML-схемою. Щоб забезпечити можливість однозначної ідентифікації архівного документа в е-документообігу при зміні переліку форматів, файлу присвоюється унікальне ім'я.

Подання електронних документів до податкової

Якщо документи складені в електронній формі з дотриманням усіх вимог українського законодавства у сфері електронного документообігу та довірчих послуг, їх безперешкодно можна подавати до ДПС. Розділ «Листування з ДПС» Електронного кабінету дозволяє надіслати довільну кореспонденцію (лист, запит тощо) до відповідного органу ДПС.

Для великих та середніх підприємств подання податкової декларації в електронній формі – це обов'язок. Усі платники податку на додану вартість зобов'язані подавати звітність контролюючому органу онлайн і Електронний кабінет платника є найвдалішою платформою для цього. Для подачі звітності необхідно приєднатися до договору про визнання електронних документів.

Як державі та бізнесу взаємодіяти онлайн

Сьогодні не всі системи е-документообігу в Україні взаємодіють між собою. Тому система електронної взаємодії органів виконавчої влади (СЕВ ОВВ), яка часто використовується і бізнесом, є найліпшою платформою для переходу в онлайн. Саме завдяки їй можливо створити цифровий простір для взаємодії держави та бізнесу.

СЕВ ОВВ призначена для автоматизації процесів створення, надсилання, передачі, одержання, оброблення, використання, зберігання, знищення документів в електронній формі, що не містять інформації з обмеженим доступом, із застосуванням кваліфікованого електронного підпису або кваліфікованої електронної печатки. В залежності від способу під'єднання – СЕВ-СЕД (модуль для швидкого підключення) або інтеграційної взаємодії – можна працювати з системою у браузері або інтегрувати систему електронного документообігу з СЕВ ОВВ.

Повна відмова від паперу, звичайно, потребує часу та глибокого занурення в тему. Але це й так обов'язкові вимоги для ведення будь-якого бізнесу. Натомість переваги, які отримують українські підприємці від електронного документообігу, безцінні і найголовніше – бізнес частково зможе захиститися та зміцнити свої позиції під час кризи. Адже пандемія коронавірусу довела: хто ще не в онлайні – той за бортом. Тому нехай перехід на електронний документообіг стане тим уроком, який ми винесемо сьогодні (*Електронний документооборот: як бізнесу відказатися от бумаги* // <https://tech.liga.net/digitize-business/opinion/elektronnyu-dokumentoorot-kak-biznesu-otkazatsya-ot->

bumagi?fbclid=IwAR0vvnSVbolxsZXqmw8U9JdoAz46vsR4kE5aCaHnO--gcWONYG9I29S64Rc. – 2020. – 25.05).

Игорь Николаев, основатель агрегатора e-сервисов Egov.in.ua:

Создать сервис электронного правительства может каждый. Для этого нужно брать инициативу на себя, изучать примеры того, что уже реализовано в соседних странах, городах, регионах.

То, что внедрение e-сервисов стало одним из приоритетных направлений работы украинского правительства, не может не радовать. Более того, наряду с государственными электронными сервисами появляются еще и частные, которые дополняют общую картинку и помогают стать «государством в смартфоне» как можно быстрее.

E-government – это электронное правительство. Оно дает возможность для любого гражданина использовать электронные сервисы, чтобы получать услуги государственных органов онлайн. То есть, благодаря Egov вы можете получить практически любую справку, не выходя из дома и не стоя в очередях.

Пользу E-government можно разделить для граждан и для государства. Граждане экономят массу времени и вместо того, чтобы стоять в очередях получают необходимые им услуги в несколько кликов. Это повышает их уровень лояльности к государству и увеличивает процент использования сервисов. То, насколько важно иметь доступ к онлайн-услугам, показал нам и карантин, в котором мы все оказались из-за пандемии коронавируса. И когда вирус пройдет и мы будем, как уже сейчас, постепенно возвращаться к жизни оффлайн, мир больше никогда не будет таким как раньше. Онлайн уже стал большим преимуществом и жизненной необходимостью.

Для государства электронное правительство помогает сэкономить огромную сумму для бюджета и оптимизировать ресурсы. Например, в Эстонии, за счет того, что 99 % государственных услуг доступны онлайн 24/7, правительство экономит 2 % ВВП. Этих денег достаточно чтобы оплатить членский взнос в НАТО. Еще один пример – Великобритания. Там электронное правительство помогло сэкономить \$1 млрд бюджета благодаря переводу ряда функций чиновников в онлайн. Эффект от уменьшения количества мошенничества, коррупции и хищений в госорганах за счет роста прозрачности и повышенного уровня контроля составил \$800 млн. Еще \$400 млн было сэкономлено благодаря portalу для голосования и portalу госуслуг.

Украина не находится в вакууме и является активным участником международного сообщества. Мы пытаемся бороться с коррупцией и отмыванием денег, вовлечены в процессы расследований международных преступлений. Достаточно тяжело сотрудничать с государственными органами других стран, не имея единой электронной базы внутри страны. Поэтому даже здесь без оцифровки и электронного правительства никуда.

Как создавать E-government сервисы?

У многих есть иллюзия того, что сервисы электронного правительства – это сложно и переход «в смартфон» долгий и болезненный. Ну, во-первых, опыт Эстонии показывает нам, сколько всего реально сделать за 4 года. А во-вторых, на самом деле, для создания e-сервисов нужны всего несколько факторов:

- понимание проблематики;
- желание создать решение;
- минимальное финансирование (от нуля до бесконечно больших сумм).

Не обязательно строить какие-то сложные системы. Нужно научиться работать с тем, что есть.

Мой топ самых перспективных направлений в развитии сервисов электронного правительства:

1. Оцифровка реестров. У нас огромное количество не оцифрованной информации, тонны бумаг, которые пылятся, а затем теряются. На то, чтобы их перебрать нужны огромные временные и человеческие ресурсы. Вы можете занять одну из ниш.

2. Обучение цифровизации. 38 % украинцев владеют цифровыми навыками использования интернета для решения проблем на уровне ниже среднего. Еще 16 % украинцев не владеют ими совсем. Что нужно для того, чтобы это изменить? Запускать образовательные курсы, рассказывать и показывать как элементарно пользоваться интернетом и компьютером. Особенно это касается старшего поколения. Все сервисы, которые создаются, должны быть простыми и понятными с точки зрения интерфейса (чтобы пользователь зашел на сайт и понимал, что ему делать и как).

3. Законодательная база. E-government невозможен без законодательной базы. Не достаточно придумать какую-то систему и ее реализовать. Вместе с развитием E-government решений должна развиваться и законодательная база. Также должна быть законодательная ответственность за слив персональных данных людьми, которые имеют к ним доступ. То, чего сейчас не хватает – это жесткости, чтобы люди понимали насколько играть с данными опасно. Речь идет не о добропорядочных людях, пенсионерах и так далее, а о тех, кто имеет доступ к большим массивам информации и не чувствует ответственность за их слив ради своих интересов. Недавний случай со слитой базой водительских удостоверений это еще раз подтверждает.

4. Защита персональных данных. Я считаю, что у нас должен быть жесткий стандарт хранения, передачи и защиты персональных данных. Должна быть возможность контроля людей, которые имеют доступ к закрытым данным и конечно же орган, который будет проверять соблюдаются ли правила. Я не один раз был, например, в сельских советах и видел насколько небрежно там относятся к персональным данным. Человек может просто оставить не заблокированный компьютер и уйти. Подобная

небрежність нередко приводит к глобальным проблемам и сливам. Ведь что такое даже водительские удостоверения по сравнению с историями болезней и другой еще более чувствительной информацией, которая может оказаться в публичном доступе? Чем дальше в диджитал – тем ответственнее.

Создать сервис электронного правительства может каждый. Для этого нужно брать инициативу на себя, изучать примеры того, что уже реализовано в соседних странах, городах, регионах. Дополнительно огромным источником для создания таких сервисов могут являться открытые данные. Нужно только понять как они работают и научиться правильно обрабатывать информацию. Главное – желание решить проблему и сделать мир чуть более диджитал (*Электронное правительство в Украине – миф или реальность?* // <https://nv.ua/biz/experts/top-4-perspektivnyh-napravleniy-elektronnogo-pravitelstva-hto-vozhno-sdelat-v-ukraine-50089558.html>. – 2020. – 21.05).

Блоги та соціальні мережі

Роман Гекалюк, експерт з питань антикорупційної політики, член правління Національної асоціації антикорупційного комплаєнсу:

Допоможемо Уповноваженим особам з питань запобігання та виявлення корупції визначити коло суб'єктів декларування та успішно завершити кампанію з подання декларацій за 2019 рік.

Історія утворення підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції розпочалась багато років тому з Програми невідкладних заходів, які спрямовані на боротьбу з корупцією і підлягають здійсненню в 1998 році.

З того часу створювались:

- підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції в центральних та місцевих органах виконавчої влади (постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2009 року № 1422);

- підрозділ (особа) з питань запобігання та виявлення корупції (постанова Кабінету Міністрів України від 04 вересня 2013 року № 706).

На першому етапі формування антикорупційного корпусу обов'язок утворювати зазначені антикорупційні підрозділи стосувався лише системи органів виконавчої влади.

Законом України від 02 жовтня 2019 року № 140-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції», шляхом внесення до Закону України «Про запобігання корупції» статті 13-1 «Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції», в Україні утворено – Інститут Уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції.

Відповідно до зазначеної статті Уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються), зокрема, у обласних, районних та міських радах.

Водночас для комунальних підприємств утворення антикорупційних підрозділів Законом України «Про запобігання корупції» не передбачено. Тобто весь тягар антикорупційної роботи на рівні місцевого самоврядування лягає на Уповноважені підрозділи (та уповноважених осіб) обласних, районних та міських рад.

Не забарилось і перше суттєве випробування для офіційно новостворених Уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції органів місцевого самоврядування – успішне проходження кампанії з подання декларацій за 2019 рік.

Адже крім зазначених змін Законом України від 02 жовтня 2019 року № 140-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання

корупції» змінено коло суб'єктів декларування: одних суб'єктів – вилучено, інших – додано.

Серед окреслених змін варто звернути увагу на доповнення підпункту «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» новими суб'єктами, на яких поширюється обов'язок подання е-декларацій.

Сьогодні суб'єктами декларування (крім суб'єктів, значених у п. 1, п. 2, п. 4 ч. 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції») зокрема є: «особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів».

Визначальним є поняття «інших законів».

Законами, які стосуються органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій і відповідно до яких можуть створюватись конкурсні комісії є:

1. Закон України «Про соціальні послуги»

Частина друга статті 13: «Керівник надавача соціальних послуг державного/комунального сектору призначається на посаду на конкурсній основі за контрактом. Положення про конкурсну комісію, умови та порядок проведення конкурсу затверджуються Кабінетом Міністрів України».

Пункт 7 Положення про конкурсну комісію, умови та порядок проведення конкурсу на зайняття посади керівника надавача соціальних послуг державного/комунального сектору: «До складу конкурсної комісії у рівній кількості входять представники суб'єктів системи надання соціальних послуг, визначених статтею 8 Закону України «Про соціальні послуги».

2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»

Частина десята статті 16: «Керівники державних та комунальних закладів охорони здоров'я призначаються на посаду уповноваженим виконавчим органом управління власника закладу охорони здоров'я на конкурсній основі шляхом укладання з ними контракту на строк від трьох до п'яти років. Порядок проведення конкурсу на зайняття посади керівника державного, комунального закладу охорони здоров'я та порядок укладання контракту з керівником державного, комунального закладу охорони здоров'я, а також типова форма такого контракту затверджуються Кабінетом Міністрів України».

Пункт 11 Порядку проведення конкурсу на зайняття посади керівника державного, комунального закладу охорони здоров'я: «До складу конкурсної комісії входять у рівній кількості:

- представники органу управління;
- представники трудового колективу відповідного закладу, обрані на загальних зборах трудового колективу;
- представники громадської ради органу управління або особи (за згодою), делеговані громадськими об'єднаннями з питань захисту інтересів громадян у сфері охорони здоров'я та/або у сфері запобігання корупції і

антикорупційної діяльності (за умови реєстрації таких громадських об'єднань не менш як за два роки до дати рішення про проведення конкурсу) та погоджені громадською радою при органі управління – по одній особі від кожного громадського об'єднання)».

3. Закон України «Про культуру»

Частина перша статті 21: «Керівники державних та комунальних закладів культури призначаються на посаду шляхом укладення з ними контракту строком на п'ять років за результатами конкурсу».

Абзац другий частини третьої статті 21: «Формування кадрового складу художнього та артистичного персоналу державних та комунальних закладів культури здійснюється на конкурсній основі в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтва».

Пункт 6 Порядку формування на конкурсній основі кадрового складу художнього та артистичного персоналу державних та комунальних закладів культури: «До складу конкурсної комісії можуть залучатися як представники закладу культури, у якому проводиться конкурс, так і представники органу управління, творчих спілок та інших громадських організацій, вищих навчальних закладів культури та мистецтва, художніх, наглядових та інших рад, фахівці в галузі культури (за згодою).

До складу конкурсної комісії обов'язково входить представник профспілкової організації, а у разі його відсутності – представник трудового колективу.

Чисельність представників закладу культури, у якому проводиться конкурс, не повинна перевищувати 1/3 кількості членів конкурсної комісії».

4. Закон України «Про повну загальну середню освіту»

Частина перша статті 39: «Керівник державного, комунального закладу загальної середньої освіти обирається на посаду за результатами конкурсу, що проводиться відповідно до вимог цього Закону та положення про конкурс, затвердженого засновником або уповноваженим ним органом (посадовою особою).

Для проведення конкурсу засновник формує та затверджує конкурсну комісію чисельністю від 6 до 15 осіб, до складу якої на паритетних засадах входять представники:

- засновника (посадові особи органу державної влади чи депутати відповідного представницького органу місцевого самоврядування (не більше однієї особи від однієї фракції чи групи);
- відповідної місцевої державної адміністрації чи територіального органу центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти (державні службовці);
- інститутів громадянського суспільства (громадських об'єднань керівників закладів освіти, професійних об'єднань педагогічних працівників, районної (міської) профспілкової організації та інших громадських

формувань, а також експертів, фахівців у сфері загальної середньої освіти тощо)».

5. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»

Частина друга статті 24: «Керівник закладу професійної (професійно-технічної) освіти державної форми власності призначається на посаду за результатами конкурсу, який проводиться відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, шляхом укладення з ним трудового договору (контракту) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти і науки, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані заклади професійної (професійно-технічної) освіти».

Пункт 5 Порядку проведення конкурсу на заміщення посади Керівника державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти: «Персональний склад конкурсної комісії, у тому числі голова, заступник голови та секретар конкурсної комісії, затверджується рішенням уповноваженого органу.

Керівник уповноваженого органу не може бути головою конкурсної комісії.

Загальна чисельність членів конкурсної комісії має бути від 9 до 12 осіб.

До складу конкурсної комісії входять:

- до трьох представників трудового колективу закладу, делегованих загальними зборами, один з яких є представником первинної профспілкової організації, що діє у закладі (за згодою);
- до трьох представників від роботодавців, для яких здійснюється підготовка кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів (за згодою);
- до трьох представників уповноваженого органу, один з яких здійснює приймання документів на конкурс;
- директор науково (навчально)-методичного центру (кабінету) професійно-технічної освіти;
- представник зареєстрованої профільної громадської організації (за згодою)».

Відповідно до частини другої статті 49 Закону України «Про запобігання корупції» «органи місцевого самоврядування зобов'язані перевіряти факт подання суб'єктами декларації, які входять чи входили до складу утвореної в органі конкурсної комісії та повідомляти Національне агентство з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному ним порядку».

Типовим положенням про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції визначено, що основними завданнями уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) є «перевірка факту подання суб'єктами декларації та повідомлення

Національного агентства з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій».

Таким чином Уповноважений підрозділ (особа) зобов'язаний перевірити факт подання декларацій працівниками відповідного органу та (ще й додатково) особами, які належать до складу конкурсних комісій, утворених відповідним органом, а також залучались до роботи таких комісій (за звітний період).

До сфери відповідальності Уповноважених «антикорупціонерів» органів місцевого самоврядування додалися члени конкурсних комісій, утворених відповідно до законів України:

- «Про службу в органах місцевого самоврядування»;
- «Про соціальні послуги»;
- «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;
- «Про культуру»;
- «Про повну загальну середню освіту»;
- «Про професійну (професійно-технічну) освіту».

При цьому практика переконливо свідчить, що члени зазначених конкурсних комісій (які не є особами уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) не завжди усвідомлюють свою приналежність до суб'єктів декларування.

До граничного терміну подання декларацій за 2019 рік лишилися лічені дні і Уповноваженим підрозділам доцільно:

- з'ясувати наявність (утворення) конкурсних комісій при їхніх органах;
- повідомити членам конкурсних комісій про обов'язок подання декларації за 2019 рік до 00 годин 00 хвилин 01 червня 2020 року (суб'єктів декларування краще орієнтувати на 31 травня, адже декларація, подана 01 червня 00 годин 01 хвилин, – є поданою НЕвчасно);
- надати методичну допомогу у заповненні та поданні декларації;
- до 12 червня 2020 року (10 робочих днів) перевірити факт подання декларації;
- до 17 червня 2020 року (3 робочі дні) про виявлений факт неподання чи несвоєчасного подання декларацій суб'єктами декларування повідомити до Національного агентства з питань запобігання корупції.

Основне завдання Уповноваженого підрозділу (особи) – запобігти порушенню Закону України «Про запобігання корупції» і варто усвідомлювати, що у разі неподання чи невчасного подання декларації (зокрема членом конкурсної комісії) протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, складатимуть органи національної поліції за місцем вчинення такого порушення, що у подальшому (відповідно до частини третьої статті 64 Закону України «Про запобігання корупції») призводить до «службового розслідування з метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню пов'язаного з корупцією правопорушення предметом якого може бути стан виконання функціональних обов'язків Уповноваженим підрозділом (особою)».

Запобігати краще ніж усувати наслідки виявлених порушень.

(Запобігти проблемі = це уникнути проблеми).

Варто пам'ятати, що є інші закони, на підставі яких утворюються конкурсні комісії (щоправда ці комісії утворюються органами вищого рівня і не стосуються безпосередньо органів місцевого самоврядування), зокрема це закони України:

«Про вищу освіту» (ч. 1, 6 ст. 19; ч. 5, 6 ст. 35);

«Про банки і банківську діяльність» (ч. 15 ст. 7);

«Про запобігання корупції» (ч. 1, 2 ст. 6);

«Про прокуратуру» (ч. 2 ст. 8-1);

«Про Державне бюро розслідувань» (ч. 1-3 ст. 11);

«Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (ч. 1 ст. 4; ч. 1. ст. 5);

«Про Національне антикорупційне бюро України» (ч. 1-3 ст. 7).

Зміни внесені до підпункту «в» пункту 2 частини першої статті 3
Закону України «Про запобігання корупції»

Попередня редакція	Чинна редакція
Стаття 3 Закону України «Про запобігання корупції» 1. Суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону, є: 1).... 2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: а) ....; б) ....; в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», громадських рад, рад громадського контролю, що утворені при державних органах та беруть участь у підготовці рішень з кадрових питань, підготовці, моніторингу, оцінці виконання антикорупційних програм, і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини	Стаття 3 Закону України «Про запобігання корупції» 1. Суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону, є: 1).... 2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: а) ...., б) ...., в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої цієї статті;

першої цієї статті;

(Е-декларування для членів конкурсних комісій // <https://blog.liga.net/user/rhekalyuk/article/37038>. – 2020. – 26.05).

Ірина Сербін, партнер Ario Law Firm, голова Комітету з конкурсного права Асоціації правників України:

Розберемо, що це означає для ринку електронних торгів в Україні.

На початку квітня міністр юстиції у відповідь на питання в соцмережі повідомив, що має намір підписати наказ про підключення ДП «СЕТАМ» до Prozorro.Продажі. Розберемо, що це означає для ринку електронних торгів в Україні.

Вперше, електронні аукціони були реалізовані започаткованою нами Товарною біржею «Електронні торги України» в далекому 2013 році, коли чинний на той час Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» передбачив таку можливість. Нашою компанією було розроблено порядок реалізації майна підприємств-банкрутів на електронному аукціоні та вже за пів року ми мали перші позитивні результати. З цього часу було розпочато відлік електронної торгівлі проблемними активами в Україні.

У 2014 році, як представник ТБ «Електронні торги України», я презентувала й перші електронні торги для Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, які були досить успішно реалізовані в подальшому. Влітку 2017 року після запуску Prozorro.Продажі Фонд гарантування вкладів перейшов на цю ж систему.

Того ж року, під тиском саме ринку з'явився пілотний проект «СЕТАМ», який в 2015 році трансформувався в Державне підприємство «СЕТАМ», де і до сьогодні відбувається реалізація арештованого майна, конфіскованого АРМА та майна державних банків. За цей час ДП «СЕТАМ» по суті стало і дотепер залишається єдиним гравцем у цій сфері, адже одночасно є організатором та одним з операторів електронних майданчиків.

За роки свого існування ДП «СЕТАМ» продало десятки тисяч лотів на мільярди гривень. За даними, що містяться на офіційному сайті підприємства: ДП «СЕТАМ» забезпечило надходження майже 12 млрд грн до бюджету, а ціна реалізації лотів у середньому зросла на 11,4 %. Наскільки такі показники є позитивними і чи могли б вони бути вищими? Відповісти складно, адже по суті ДП «СЕТАМ» ніколи не мало конкурентів на ринку. А для мене, як для людини, яка стояла у витоків ринку електронних торгів в Україні, питання конкуренції у цій сфері завжди залишалося серед пріоритетних.

Свого часу Антимонопольний комітет України розпочав дослідження на ринку реалізації проблемних активів. І понад 3 роки ринок чекав на рішення, якого так і не отримав. Вважаю це одним з моїх найцікавіших юридичних кейсів в АМКУ. З власного досвіду можу зазначити, що в жодному питанні

ніколи АМКУ не йшов на такі поступки і численні відкладення, як у справі «СЕТАМу». Кількість юридичних диверсій в цій справі зашкалювала.

Більш того, рік тому в черговий раз СЕТАМ стало переможцем конкурсу з визначення організатора електронних торгів з реалізації арештованого майна. На останньому засіданні АМКУ, потенційні конкуренти ДП «СЕТАМ» наголошували на неможливості виконання висунутих вимог у надкороткі терміни, встановлені Мін'юстом.

Разом з тим, заради справедливості, не можу не звернути уваги і на той факт, що навіть під тиском ринку завдяки серйозній роботі керівництва, ДП «СЕТАМ» за цей час досить якісно розвивало свій майданчик, застосовуючи всі наявні для державного підприємства ресурси та можливості.

Якщо відкриють ринок

Міністр юстиції Денис Малюська (за його словами) має намір підключити ДП СЕТАМ до Prozorro.Продажі.

Я розумію, чому Мін'юст саме у такий спосіб вирішив розв'язати багаторічну проблему з монопольним становищем ДП «СЕТАМ». В першу чергу, це прозорість і принцип «всі бачать все».

Ще один немалозначний фактор – це високий рівень конкуренції між численними маркетплейсами, підключеними до Prozorro.Продажі. А завдяки цьому в аукціонах братимуть участь більше учасників, що сприятиме зростанню початкової ціни на торгах. Наразі цей показник на Prozorro.Продажі становить близько 28 %, а загальна сума реалізованого майна – 25 млрд грн.

Тож, з одного боку, така трансформація на ринку електронних торгів стане серйозним викликом для ДП «СЕТАМ», а з іншого – може посприяти більшій ефективності ДП, а відповідно й більш активному зростанню. Я абсолютна впевнена у професіоналізмі керівництва ДП «СЕТАМ» і у тому, що вони гідно приймуть нові правила гри на відкритому та прозорому ринку, який завдяки такому об'єднанню буде здатний генерувати ще більші надходження до бюджету.

Отже, з нетерпінням чекаємо на документальне оформлення підключення ДП «СЕТАМ» до Prozorro.Продажі і реалізацію всіх проблемних активів в одній системі, що маю надію сприятиме збільшенню показника зростання ціни лотів та торгах (**Мін'юст трансформує ринок електронних торгів арештованим майном? // <https://blog.liga.net/user/iserbin/article/36963>. – 2020. – 21.05**).

Міністерство цифрової трансформації України:

Електронні документи – це сучасно та зручно. А от якими є вимоги до їх зберігання?

Документи мають два види архівного зберігання: постійне та тривале – 10 років і тимчасове зберігання – до 10 років.

До першої групи відносяться статuti, штатні розписи, установчі документи та особові справи, які варто мати і у паперовій формі. Якщо ви

підписали їх в електронній формі, використовуйте формат даних PDF/A-1 (*.pdf), який убезпечить вас та ваших контрагентів від випадкового редагування документа. А от документи другої групи достатньо зберігати лише в електронній формі.

Що відноситься до другої групи, і скільки зберігати такі документи?

✚ Документи про відрядження (програми, технічні завдання, доповіді, довідки)

✔ закордонні або наукові в межах України – 10 років

✔ у межах України – 3 роки

✚ Дані про документообіг на підприємстві – 5 років

✚ Кредитні договори, поруки, застави, гарантії, переведення боргу – 5 років

✚ Первинні документи та додатки до них, що фіксують виконання господарських операцій (касові, банківські документи, ордери) – 3 роки

✚ Податкові накладні та облікові реєстри – 3 роки

Після закінчення строків зберігання документи підлягають знищенню (https://www.facebook.com/eGovernanceUkraine/?epa=SEARCH_BOX. – 2020. – 14.05).

Міністерство цифрової трансформації України:

Станом на 1 травня 4G доступний у 15 478 населених пунктах України. Це більше половини із загальної кількості. Але це здебільшого великі й середні міста та селища, де мешкає 82 % населення. А ось до невеличких населених пунктів високошвидкісний мобільний інтернет у багатьох випадках ще не дістався.

Допоможе вирішити цю ситуацію розгортання мереж мобільних операторів у діапазоні 900 МГц. Він дозволяє покрити однією базовою станцією значно більшу територію, ніж більш високі діапазони.

Наразі вже зроблено:

👉 оператори отримали технологічно нейтральні ліцензії на 4G у діапазоні 800-900 МГц

👉 внесені необхідні для розвитку 4G зміни у План використання радіочастот

👉 зменшено розмір плати за видачу ліцензій на користування радіочастотним ресурсом

У липні оператори розпочнуть роботу мережі 4G у діапазоні 800-900 МГц. Стартує цей процес із західних областей.

За прогнозами Мінцифри, на початку 2021 доступ до 4G матимуть 88 % населення, а у липні 2022 року – 95 %.

Міністерство
цифрової трансформації
України

(https://www.facebook.com/eGovernanceUkraine/?epa=SEARCH_BOX. – 2020.
– 13.05).

Тимофій Бадіков, громадський діяч:

З 1 квітня 2020 року в Україні розпочався другий етап медичної реформи. Відтепер лікарні та національні центри фінансуються Національною службою здоров'я України (НСЗУ) згідно з укладеними договорами, за обраними ними пакетами медичних послуг.

Неналежний стан комп'ютеризації лікарень, проблеми з передачею даних до НСЗУ, знервований медичний персонал. Такими бачимо реалії першого місяця 2-го етапу реформи. Чи можливо за таких умов лікарням отримати фінансування, повноцінно працювати, не втратити кадри та довіру до реформи?

Переконаний, що так – цілком можливо, і надважливим критерієм успішності є належна комп'ютеризація і цифровізація закладів охорони здоров'я.

НСЗУ, як замовник послуг, сплачує закладу за кожного пролікованого в стаціонарі пацієнта та за кожну виконану процедуру, що входить до переліку пріоритетних. Оплата відбувається за умови наявності в центральній базі

даних eHealth відповідного направлення та відсутності помилок у поданих лікарнями відповідних звітів (медичних записів). Лікарня має вносити необхідну інформацію в свою медичну інформаційну систему (МІС) в режимі реального часу.

Отже, комп'ютеризація і цифровізація – необхідний крок, від якого залежить фінансування лікарень. Якщо комп'ютери, мережа та система працюють несправно, або техніки не вистачає, то у лікарні не буде можливості обмінюватись інформацією з НСЗУ. Заклад не зможе отримати кошти.

За стандартними вимогами НСЗУ, мінімальна потреба в оснащенні комп'ютерами, підключеними до локальної мережі, дорівнює кількості робочих місць, плюс щонайменше 1 комп'ютер в кожному підрозділі, приймальному відділенні, в реєстратурі та кабінеті статистики. Тут важливо розуміти, що ці вимоги розраховані, виходячи лише з забезпечення виконання завдання НСЗУ – кому, скільки, і за що сплачувати. Скільки та яких комп'ютерів потрібно самому закладу для розвитку, яке прикладне та медичне програмне забезпечення там має бути встановлене – це зовсім інше завдання. Тут рішення приймають власник та керівництво закладу.

Разом з тим, за даними НСЗУ від 21.04.2020, лише 57 % закладів вторинної та третинної ланки в Україні відповідають мінімальним вимогам комп'ютеризації. Іншим треба надолужувати. Причина навіть не в браку коштів, а в неефективному їх використанні на цілі комп'ютеризації.

Рішення про вибір комп'ютерної техніки та МІС часто приймаються без аналізу та усвідомлення комплексних потреб установи. Це призводить до необхідності змінювати оснащення та систему, перенавчати персонал, що вимагає додаткових ресурсів.

Дослідження, проведене ГО «Платформа здоров'я», свідчить, що економія коштів фактично стоїть на першому місці при виборі лікарнею комп'ютерного оснащення. Так не має бути, адже потреби закладів різняться, одним можна взяти більше комп'ютерів з меншою продуктивністю, які невдовзі доведеться змінювати, а іншим потрібні потужні рішення.

У керівництва закладів немає уніфікованого рішення по техніці для лікарень та чітких вказівок по розгортанню мережі. Тому природньо, що їм складно прийняти ефективне рішення.

План розвитку ІТ-інфраструктури лікарні: з чого почати

Хороші комп'ютери, правильна обрана МІС – це ті кошти, які дозволять лікарні вирішити проблеми і з ремонтом, і з мотивацією лікарів, і з харчуванням пацієнтів, і з закупівлею нового обладнання. Однак мета комп'ютеризації абсолютно не обмежується потребами співпраці НСЗУ. Навіть якщо лікарня відповідає вимогам НСЗУ за поточним станом, це, на жаль, не гарантує їй сталої роботи в осяжній перспективі.

Належна комп'ютеризація закладу охорони здоров'я – це, перш за все, невід'ємна складова його успішної роботи та розвитку. Це ознака сучасності

закладу, його конкурентоздатності та спроможності відповідати потребам пацієнтів.

Повноцінна МІС та комп'ютерне оснащення покликані допомагати керівнику закладу отримувати необхідну узагальнену та аналітичну інформацію, аналізувати ефективність та якість медичних послуг, створювати реєстри та управляти потоком пацієнтів, допомагати пацієнтам закладу брати на себе відповідальність за своє здоров'я.

Практика свідчить, що для закладу вигідніше одразу купити нормальний набір комп'ютерної техніки та МІС, ніж витратити кошти на перероблення, переналаштування та амортизацію того, що є в наявності.

Розробка плану розвитку ІТ-інфраструктури лікарні має враховувати перспективи розвитку та спеціалізацію закладу, план розвитку госпітальних округів. З цією метою потрібно провести технічний аудит наявного обладнання, спираючись на структуру лікарні.

Варто розпочати з проведення технічного аудиту свого закладу, щоб отримати реальну картину інфраструктури та матеріально-технічної бази. Також лікарням вкрай необхідно здійснити фінансовий аналіз своєї діяльності і прораховувати свої видатки та фінансові ризики.

Як керівництву закладу визначити скільки та якої техніки потрібно? Зрозуміло, що медикам складно приймати рішення в таких специфічних питаннях, як автоматизація процесів в закладі охорони здоров'я.

Закликаю лікарні скористатися можливістю отримати допомогу експертів в проведенні технічного аудиту наявного обладнання. Результати цього аудиту допоможуть розробити обґрунтований план розвитку ІТ-інфраструктури медичного закладу (*Комп'ютеризація лікарень. Вимушений крок чи нові можливості?* // <https://blogs.pravda.com.ua/authors/badikov/5eaffa47eabf9>. – 2020. – 04.05).

Зарубіжний досвід

Президент США Дональд Трамп намерен предоставить властям больше полномочий для регулирования деятельности социальных сетей в стране и подписал для этого соответствующий указ.

Указ предусматривает отмену или изменения в так называемый «раздел 230» закона об этике в сфере коммуникаций, который защищает компании социальных сетей от ответственности за контент, размещенный их пользователями. В этом разделе отмечается, что владелец интернет-сервиса не может рассматриваться как издатель или самостоятельный источник информации, предоставленной третьим лицом.

«Мы не можем позволить ограниченному количеству онлайн-платформ вручную выбирать мнения, к которым американцы могут получить доступ, и размещать в Интернете. Эта практика принципиально неамериканская и антидемократическая. Когда крупные влиятельные компании подвергают цензуре мнения в социальных сетях, с которыми они не согласны, это опасная сила. Они перестают функционировать как пассивные доски объявлений, и их следует рассматривать как создателей контента», – сказано в указе.

По словам Трампа, генеральный прокурор США Уильям Барр (William Barr) «немедленно» начнет разработку законопроекта, регулирующего деятельность социальных сетей.

Федеральные расходы на онлайн-рекламу также будут проверяться государственными органами США, чтобы убедиться, что компании не вводят ограничений.

У министерства торговли США есть 60 дней, чтобы разработать приказ о нормотворчестве для Федеральной комиссии по связи США. Как пишет Reuters, комиссии может потребоваться от 12 до 24 месяцев, чтобы предложить и принять окончательные правила регулирования соцсетей.

Представители социальных платформ Google, Facebook, Twitter раскритиковали инициативу президента.

Трамп использует Twitter практически каждый день, чтобы продвигать свою политику, отмечает агентство. Правила работы социальных сетей, как пишет Reuters, не благоприятствуют Трампу.

В четверг Трамп сказал, что избавится от своего аккаунта в Twitter, но ему пришлось сохранить его, чтобы «донести свою версию событий до миллионов подписчиков» *(Татьяна Костылева Трамп подписал указ о регулировании социальных сетей // <http://d-russia.ru/tramp-podpisal-ukaz-o-regulirovanii-socialnyh-setej.html>. – 2020. – 29.05).*

Экономика должна быть электронной

В постановлении президента от 28 апреля 2020 года предусмотрены меры по широкому внедрению IT-технологий в госуправление, производство, сельское хозяйство и социальную сферу

Цифровая трансформация в Узбекистане

Текущее состояние

700

информационных систем

30%

из них подключены к «Электронному правительству»

80

ведомств всего

27

интегрированы с Агентством государственных услуг

53

не подключены к единой системе

Инновационный потенциал

Здравоохранение

- Электронные медицинские карты в Ташкенте
- Системы электронной больницы и неотложной медицинской помощи
- Единый реестр социальной защиты для ведения учета пособий

Налоговый комитет

- Онлайн-кассовые аппараты в торговле и в сфере обслуживания
- Маркировка алкогольной и табачной продукции
- Электронные счета-фактуры

Транспорт

- Автоматизированная система оплаты за перевозку грузов железнодорожным транспортом
- Автоматизированная система контроля проезда на общественном транспорте в Ташкенте
- Единый электронный билет на транспорт

УКТ

- 90% – увеличение высокоскоростного мобильного Интернета
- Высокоскоростной доступ в Интернет для всех социальных объектов

Сельское хозяйство

- Электронная система учета земли и воды
- Оцифровка процессов сельскохозяйственных культур

Образование

- 47 тысяч учащихся в проекте «Один миллион программистов»
- В школах с седьмого класса обучение основам программирования

Проекты и затраты

104

проекта в рамках «Электронного правительства»

87

проектов в реальном секторе экономики

35

проектов в сфере телекоммуникаций

18

проектов по IT-паркам

24

проекта в аграрном секторе

Президент Узбекистана Шавкат Мирзиёев заявил о необходимости ускорить внедрение IT-технологий в госуправление, сферу услуг, промышленность и сельское хозяйство. По его словам, каждый год промедления может отбросить страну в развитии на десятилетие.

В настоящее время менее половины сервисов и ведомств подключены к системе Электронного правительства и интегрированы с Агентством государственных услуг. Также есть проблема с высокоскоростным доступом в интернет учреждений образования и здравоохранения. Немало издержек и в промышленности, а сельское хозяйство почти не охвачено высокими технологиями в сфере управления.

Согласно государственной программе в ближайшее время практически все сферы жизни страны должны быть интегрированы в эффективную электронную систему. По оценкам аналитиков, увеличение на 10 % охвата скоростным интернетом обеспечить рост ВВП на 1 %, а внедрение цифровых технологи повысит производительность предприятий до 15 %, а урожайность в сельском хозяйстве – почти на треть (*Электронное правительство и цифровая экономика – что поручил президент // <https://uz.sputniknews.ru/infographics/20200517/14150299/Elektronnoe-pravitelstvo-i-tsifrovaya-ekonomika--chto-poruchil-prezident.html>. – 2020. – 17.05*).

Вновь избранные власти Мюнхена решили, что администрация города должна перейти на программное обеспечение с открытым кодом, отказавшись от проприетарного ПО.

Речь идёт о замене, прежде всего, настольной операционной системы Microsoft Windows и офисного пакета Microsoft Office. Ранее город уже пытался это сделать, но не смог.

В 2004 году Мюнхен, т.е. его городские службы, уже переходил на Linux, однако через десять лет, в 2014, вернулся к Windows. Пользователи всех организаций, где отказались от программных продуктов Microsoft, заявили, что их продуктивность страдает из-за использования Linux. Возвращение к продуктам Microsoft и других разработчиков ПО вроде Oracle и SAP стоило городу 93,1 миллиона долларов – и процесс возвращения на проприетарные продукты все ещё не завершён.

Теперь политики договорились устанавливать бесплатные open source-программы «там, где это возможно технологически и финансово». При этом программный код городского ПО будет открытым для всех, кроме случаев, когда это опасно для конфиденциальности граждан.

Власти Мюнхена не были одиноки в попытках отказаться от проприетарного ПО. В начале нулевых перевод немецких государственных организаций на продукты open source стал идеей, которая проводилась в жизнь хотя и не повсеместно, но настойчиво.

Так, Linux и Star Office внедрялись в МИД Германии. Этому способствовал скандал из-за комментария «NSA-key» в исходном тексте

Window. Из-за него, в частности, **представитель МИД Германии** заявил, что работать на продуктах Microsoft – это всё равно, что проводить совещания в Лэнгли (где расположена штаб-квартира ЦРУ – ред.). Уже после отказа от Linux корреспондент D-Russia.ru беседовал об этом с сотрудником немецкого МИД. «Наши технические специалисты обещали, что не будет проблем с надёжностью программ и совместимостью данных, но не смогли сдержать обещание» (*Мюнхен предпринял вторую попытку заменить Windows на Linux // <http://d-russia.ru/mjunhen-predprinjal-vtoruju-popytku-zamenit-windows-na-linux.html>. – 2020. – 15.05*).

Для того, чтобы ограничить действие PATRIOT Act – закона США, допускающего неограниченную электронную слежку спецслужб США за людьми по всему миру, и запретить ФБР доступ к истории поисковых запросов и веб-сёрфинга американских пользователей Интернета без разрешения суда, Сенату в среду не хватило одного голоса.

Из-за пандемии американцы проводят онлайн намного больше времени, чем прежде – инициаторы отмены права спецслужб на доступ к истории поиска и просмотра сайтов без разрешения суда использовали это как повод для рассмотрения Сенатом поправки к PATRIOT Act. Для принятия решения необходимы были 60 голосов «за», но их оказалось 59.

Аргументы авторов отвергнутой поправки. «Мало существует информации, которая была бы более личной, чем ваша история просмотра веб-страниц. Если вы знаете, что человек посещает веб-сайт специалиста по психическому здоровью или группы поддержки злоупотребления психоактивными веществами, или конкретной политической организации, или конкретного сайта знакомств, вы знаете очень много о частной жизни такого человека.

Доступ к чьей-то истории просмотра веб-страниц – это всё равно что шпионаж с помощью чтения мыслей, такая слежка безусловно требует ордера», – говорит **сенатор Рон Уайден** (Ron Wyden).

Если даже из PATRIOT Act изымут разрешение на бесконтрольную слежку спецслужб за интернет-пользователями, это будет иметь значение только для граждан США, а для граждан других стран ничего не изменится. ФБР, АНБ, ЦРУ и другие спецслужбы США располагают необходимыми для такой слежки техническими возможностями (*Вика Рябова Сенат США не смог принять поправку, запрещающую правительству бесконтрольный доступ к «цифровому следу» пользователей Интернета // <http://d-russia.ru/senat-ssha-ne-smog-prinjat-popravku-zapreshhajushhuju-pravitelstvu-beskontrolnyj-dostup-k-cifrovomu-sledu-polzovatelej-interneta.html>. – 2020. – 14.05*).

Даниэль Граф, швейцарский активист движения за цифровую демократию:

swissinfo.ch: *Швейцария знаменита своей дуальной системой демократии: с одной стороны парламент и правительство, с другой – народ, он же «суверен», он же «источник всей власти», он же основная оппозиция. Коронавирус выдвинул на первый план правительство и «задвинул» всех остальных. Насколько велик ущерб, нанесенный этим перекосом нашей демократии?*

– Люди в Швейцарии в целом верят властям и исходят из того, что правительство делает все возможное для разрешения кризиса, принимая при этом во внимание интересы граждан. Существуют публичные дебаты о том, как все эти антикризисные меры реализуются, но ощущения, что что-то идет серьезно не так, в стране нет.

Ясно и другое: мы не видим всего того, что происходит за кулисами политического Берна, где сейчас лоббисты работают не покладая рук, с тем чтобы ускорить реализацию (мер по выходу из карантина). Власти находятся под сильным влиянием лоббистов. Обычно граждане могут высказать свое мнение по тем или иным решениям власти, например, в том, что касается спасения авиационной индустрии: для этого у них в теории есть все возможности, от референдума до демонстрации на улице. Но сейчас у них нет ни той, ни другой опции.

swissinfo.ch: *Представим себе, что у нас в Швейцарии создана развитая цифровая демократия со всеми необходимыми инструментами. Изменило бы это что-то в порядке функционирования швейцарского народовластия в целом?*

– Раньше, когда мы начали говорить о необходимости перевода политических структур и институтов на цифровые рельсы, нас никто не слушал, прежде всего в самом парламенте. Там всегда превалировало стремление защитить статус-кво, сохранить всё, как оно есть сейчас. Теперь ясно, что тема «цифровизации политики» – это та тема, которую нужно обсудить подробнее. Невероятно, но факт: чтобы наш главный орган законодательной власти мог исполнять свои основные и прямые функции, в частности контролировать правительство, он должен физически находиться в Берне. В наши дни (удаленной работы в «домашнем офисе») нам срочно нужен переход на новый способ мышления, в том числе в части организационных аспектов работы парламента. Цифровая революция явно будет приоритетом в ближайшие месяцы в рамках общественных дебатов.

swissinfo.ch: *И как бы выглядела такая революция?*

– Главное понять, что суть дела состоит не только и не столько в видеоконференциях. И это, с другой стороны, не просто слепое копирование всего того, что происходит офлайн, на какую-то онлайн-платформу. Основной потенциал состоит в том, что теперь вы можете разработать цифровую систему в соответствии с совершенно новыми целями. Такой

целью, например, может быть новый формат вовлечения граждан в более активное участие в политических и общественных процессах.

Парламент у нас очень старомоден в том смысле, что для участия в политике нам непременно нужно физическое присутствие; новые технологии могут снять эту проблему. Цифровые технологии способны увеличить степень прозрачности политических процессов в плане того, кто с кем встречается и контактирует. Но именно такие перспективы всегда приводят к возникновению противодействия. Парламент Швейцарии похож сейчас на старый замок с привидениями, полный темных углов и комнат, в которые допускаются только немногие счастливчики. И, конечно, никто не хочет, чтобы все тут в этом смысле поменялось.

swissinfo.ch: Электронное голосование в Швейцарии пока снято с повестки дня, не будет оно применяться и в ходе первого после карантина федерального референдума в сентябре. Вернется ли этот вопрос на повестку дня после пандемии коронавируса или вообще когда-либо?

– Этот кризис показал нам, что доверие есть высшая ценность демократии. В Швейцарии это относится и к голосованиям на референдумах. Люди верят в то, что голосование пройдет корректно и все голоса будут подсчитаны как полагается. Вот почему после объявления результатов голосований в Берне никогда не бывает протестов. Недостатки систем электронного голосования, обнаруженные в прошлом году, доказали, что решение свернуть их и не реализовывать в национальных масштабах было правильным. Насчет перспектив: барьеры на пути системы электронного голосования сейчас гораздо выше, коль скоро мы поняли, насколько важно иметь основание доверять (общественным структурам и институтам).

swissinfo.ch: Но кризис на наших глазах подталкивает граждан и к тому, чтобы дать властям допуск к значительной части личного пространства. Имеется в виду известная программа-приложение для отслеживания цепочек контактов, приведших к заражению коронавирусом. Сгрузить ее можно будет уже 11 мая.

– Что касается приложения для отслеживания контактов, то тут мы говорим о конфиденциальности как таковой, в ее фундаментальном масштабе. В данном случае это ведь не просто согласие на то, чтобы за вами следили в интернете, это полное раскрытие властям информации о том, где вы физически находитесь и с кем вы встречаетесь. Обычно на разработку таких технологий уходят месяцы или годы, а в этот раз она вдруг оказалась в нашем распоряжении буквально с рекордными темпами. Если ситуация с вирусом будет оставаться серьезной, то люди могут и рискнуть. Но сейчас тенденция, как кажется, движется в обратном направлении: по мере того как кривая заражений сглаживается и выходит на «плато», люди становятся все более критично настроенными по отношению к таким технологиям.

swissinfo.ch: Режим социального дистанцирования, как говорят, может продлиться еще очень долго. Партии еще не скоро смогут собирать

митинги и шествия. Значит ли это, что нас ожидает рост спроса на цифровые инструменты демократии?

– Я думаю, что это обстоятельство будет, конечно, оказывать влияние на политические процессы, но очень небольшое. После пандемии мир останется более или менее прежним. Но могу сказать точно, что в Швейцарии отношение к возможностям электронного сбора подписей под инициативами и предложениями организовать референдум изменится очень сильно. Еще недавно об электронном формате сбора подписей говорили не так уж и много. Но сейчас это очень большая тема, особенно после того, что правительство выкинуло «белый флаг» перед проблемой электронного голосования. А ведь электронное голосование могло бы стать одним из самых эффективных и заметных результатов пандемии, я имею в виду с демократической точки зрения.

swissinfo.ch: Такие кризисы часто со всей беспощадностью выявляют слабые места тех или иных социальных систем. На что вы в этой связи обратили внимание в Швейцарии?

– Восприятие нашей демократической системы будет медленно, но верно меняться. Раньше идея заключалась в том, что швейцарская система работает действительно хорошо, что тут ничего не нужно менять. Но теперь мы начнем понимать, что и её тоже необходимо постоянно адаптировать к новым реалиям, используя технологии, точно так же, как мы адаптируем к этим реалиям и другие сферы нашей жизни. Швейцария склонна рассматривать свою демократию как нечто статическое, неизменное; данный кризис показывает, что некоторые из её инструментов просто обязаны в ближайшее время стать более гибкими (*Донелл О`Салливан, Игорь Петров. Совершит ли швейцарский парламент цифровую революцию? // <https://www.swissinfo.ch/rus>. – 2020. – 12.05).*

Европейский совет по защите данных (European Data Protection Board, EDPB) выпустил обновлённое руководство, касающееся правил согласия посетителей сайтов на обработку данных граждан; отмечается, что владельцы сайта не могут сделать доступ к контенту зависимым от согласия пользователя обрабатывать его cookies.

Cookies (буквальный перевод с английского – «печенье») – термин, которым обозначают файлы с данными о пользователе и его действиях на сайте. Эти файлы на компьютере пользователя оставляет сам сайт. В дальнейшем cookies применяются не только для демонстрации пользователю адресной («таргетированной») рекламы, они обеспечивают сбор разнообразных персональных данных, допускающих разнообразную (и не обязательно законную) обработку. Cookies, записанные при посещении одного сайта, могут использоваться и, как правило, действительно используются рекламными онлайн-сервисами (и другими сайтами) для получения данных о пользователе. После введения в действие европейского регламента о защите данных (GDPR) сайты при первом посещении требуют

от пользователя разрешить запись cookies и в случае отказа могут не допустить на сайт.

В соответствии с GDPR согласие пользователя на обработку данных должно быть осознанным и ясно выраженным. Следовательно, предупреждение, которое при первом посещении сайта требует согласия на cookies в качестве «платы за вход», является, как отмечает издание, не только оксюмороном, но и противоречит закону.

В документе поясняется, что, когда содержимое сайта недоступно без того, чтобы пользователь не нажал кнопку «Принять файлы cookie», у человека нет реального выбора.

Также регулятор поясняет, что прокрутка или перелистывание страницы с согласием на обработку не может быть истолковано как согласие. В противном случае пользователь может случайно прокрутить страницу, что автоматически будет считаться согласием.

Отмечается, что сайт должен дать пользователям возможность отказаться от cookies даже после того, как было дано согласие на их обработку.

Штрафы за нарушение правил GDPR могут достигать 20 миллионов евро или 4 % от мирового годового оборота компании, напоминает издание.

Новые правила последовали после того, как в прошлом году аналогичное решение принял Верховный суд ЕС. Согласно решению суда, операторы веб-сайтов не должны предоставлять пользователям «предварительно настроенные» варианты согласия на использование файлов cookie, а обязаны получать явное сознательное согласие пользователя на использование cookie, и «поэтому флажок, установленный по умолчанию, недостаточен».

В решении указывается, что компании должны получать отдельное утвердительное согласие пользователя для каждой цели использования файлов cookie, что они должны перечислять названия всех компаний, имеющих право использования технологии отслеживания, и что они должны указывать срок использования файлов cookie.

Запросы согласия на использование файлов cookie отвлекают пользователя, что приводит к игнорированию таких окон или выбору любой опции, позволяющей этому окну исчезнуть. Это хорошо для компаний – поскольку означает, что множество организаций могут продолжать собирать данные пользователей, которые неосознанно закрыли окно согласия или выбрали любую другую опцию (*Татьяна Костылева Доступ к сайту не должен зависеть от согласия пользователя на cookies – рекомендации европейского совета по защите данных // <http://d-russia.ru/dostup-k-sajtu-ne-dolzhen-zaviset-ot-soglasija-polzovatelja-na-cookies-rekomendacii-evropejskogo-soveta-po-zashhite-dannyh.html>. – 2020. – 08.05).*

Армения должна приложить большие усилия для развития электронного правительства. Об этом в ходе веб-семинара на тему «Мир

после пандемии: Сценарии трансформации» сказал **президент Армении Армен Саргсян**.

«Страны, которые смогли успешно продвигать, применять и внедрять инструменты электронного правительства, были гораздо более устойчивыми в борьбе с коронавирусом. Например, в Сингапуре до появления коронавируса около 20 тыс человек уже работала из дома. То есть, когда распространился коронавирус, люди уже были готовы к будущим рискам и для них не было ничего необычного в удаленной работе. Сфера электронного правительства очень важна с точки зрения будущего, и я думаю, что такая страна, как Армения, должна приложить усилия в этой сфере».

Президент Республики Армения отметил, что в стране не может быть электронного правительства без создания электронных механизмов, развития информационных технологий и навыков. «Развивая электронное правительство, мы также содействуем развитию информационных технологий, а уровень его максимального развития – искусственный интеллект. После эпидемии я вернусь к своей президентской инициативе, направленной на развитие программы АТОМ. Я пригласил представителей международных организаций в Армению, в частности, для развития искусственного интеллекта. Это база и основной инструмент для обеспечения будущего, будь то производство продуктов питания, сельское хозяйство, межгосударственные отношения или борьба с вирусом. Это вопрос, который требует большого внимания» *(Президент Саргсян видит необходимость развития сферы электронного правительства в Армении // <https://www.aravot-ru.am/2020/05/06/327407>. – 2020. – 06.05)*.

Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування

Антонова Л. Антонов А. Е-урядування як сервісно-орієнтований інструмент державного управління соціальною сферою // Публічне управління та регіональний розвиток. – 2020. – № 7. – С. 37–56. Стаття присвячена аналізу можливості впровадження в Україні сервісно-орієнтованих інструментів державного управління. Розглянуто особливості інноваційних інструментів, в т.ч. сервісно-орієнтованих, що можуть використовуватися в державному управлінні. Зазначено, що електронне урядування є найперспективнішим з точки зору впровадження в систему державного управління соціальною сферою. Констатовано, що перевагами електронного урядування є: зростання швидкості надання послуг, покращення якості обслуговування фізичних та юридичних осіб, прозорість діяльності органів влади тощо. Доведено, що якісно побудована система електронного урядування позитивно впливає на загальний хід та наслідки радикальних перетворень в українському суспільстві та сприятиме ефективному розв'язанню таких проблем як: непрозорість, неефективність, закритість, корумпованість органів влади; формування механізмів децентралізації, деконцентрації, демократичного контролю та участі громадян у розробці та реалізації державної політики; повернення довіри громадян до інститутів та публічних службовців. Для визначення можливості впровадження технології електронного урядування у соціальній сфері проаналізовано стан розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні за період з 2010 р. по 2018 р. Результати аналізу свідчать про системні проблеми у багатьох напрямках впровадження електронного урядування в Україні. Констатовано наявність обмежуючих чинників: цифрова нерівність, рівень освіти, проблеми конфіденційності, традиції. Успішність усунення наведених перешкод безпосередньо залежить від чіткого дотримання визначених стратегічних пріоритетів розвитку держави, політико-правового становища суспільства та фінансово-економічних можливостей. Визначено, що прагнення уряду побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство здатні внести суттєві корективи в процес електронного урядування та у темпи проведення реформаторських заходів. Доведено, що забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів через розвиток телекомунікаційних систем і мереж (особливо в малих містах і селах), підвищення рівня комп'ютерної грамотності серед населення, впровадження різного роду заохочень та проведення загальних просвітницьких кампаній з метою поступового ознайомлення громадян з інформаційно-комунікаційними технологіями надасть можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Берназюк О. О. Електронне урядування та концепція належного урядування: питання співвідношення // International scientific and practical conference «New challenges of legal science in Ukraine and EU countries» Miskolc, Hungary, April 19–20, 2019. Miskolc: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2019. – PP. 203–206.

Болдырева Л. Б. Коммуникация правительства и предпринимательских структур и проблемы создания «цифрового правительства» // E-Management.

– 2020. – Т. 3, № 1. – С. 75–85. Настоящая работа состоит из двух частей. В первой части рассмотрены вопросы коммуникации правительства и предпринимательских структур. Дана оценка роли коммуникации для развития современного общества. Реализация концепций открытого правительства, участия общественности и корпоративного управления являются требованиями к правительствам, желающим «оставаться на связи» с предпринимательскими структурами. Во многих странах сотрудничество, информированность, участие и непрерывное взаимодействие не только с гражданами, но также с предпринимательскими структурами стали важными факторами изменений в системе управления, особенно в правительственной информационной политике. В таких странах наблюдается сдвиг в регуляторной функции в сторону более открытого и более интерактивного взаимодействия. Предпринимательские структуры в настоящее время имеют реальный шанс повлиять на улучшение и разработку государственной политики и системы управления. Проанализированы публикации на указанную тему, в основном зарубежные. Особое внимание уделено характеристикам каналов связи: надежности, скорости и результативности (эффективности). Во второй части работы исследованы вопросы создания «цифрового правительства», а также особенности создания такого правительства в развивающихся странах, хотя во многих отношениях рассмотренные процессы цифровизации правительственных структур характерны и для экономически развитых стран. Отмечено, что внедрение технологий цифровых коммуникаций в организации государственного сектора может благоприятно повлиять на оказание государственных услуг. При должной реализации цифровое правительство может уменьшить стоимость предоставляемых государственных и общественных услуг и создать условия для установления лучшего контакта с гражданами – особенно в удаленных и малонаселенных местностях. Цифровое правительство может также повлиять на создание большей прозрачности и лучшей отчетности в принимаемых решениях, стимулировать развитие локальной цифровой культуры и способствовать развитию демократии. Для определения эффективности любого конкретного акта коммуникации правительства и предпринимательской структуры вводится понятие «коммуникационный результат». Отмечена зависимость «коммуникационного результата» от культурного уровня в обществе.

Вызовы на пути последовательного перехода от электронного к цифровому правительству / А. Н. Матягина, Ю. М. Немчинов, В. А. Тупчиенко // *Colloquium-journal*. – 2020. – № 11–8 (63). – С. 4–8. В данной статье анализируются лучшие мировые практики с целью установки возможности их использования для развития процессов цифровизации органов государственной власти в разрезе этапов зрелости цифрового правительства. Также, устанавливается текущий уровень использования современных цифровых технологий и потенциальная эффективность от их дальнейшего введения.

Европейский опыт развития цифровых технологий в экономике / Альберт Хусенович Шапсигов, Залина Хусеновна Шадова, Рамазан Муаедович Лигидов, Юханна Османовна Тхамитлокова // *Синергия Наук*. – 2020. – № 44. – С. 74–79. В данной статье рассмотрены основные мероприятия по развитию цифровых технологий в Европейских странах и представлены результаты проведенных исследований. Показаны результаты оценки по 5 областям развития сферы цифровизации в экономике.

Иванова М. В. Системы оценки цифровой трансформации государственного управления: сравнительный анализ российской и зарубежной практики // Государственное управление. Электронный вестник. – 2020. – № 79. – С. 246–270. Хотя цифровизация улучшает прозрачность, эффективность и подотчетность правительства, существуют примеры стран, которые не добились появления целевых характеристик в управлении, несмотря на внедрение цифровых технологий. По мнению автора, важной причиной этого становится непроработанная стратегия реформирования, в частности несоответствие установленных целевых показателей современным представлениям о цифровом правительстве. Целью данного исследования является анализ системы показателей цифровых реформ в России и сравнение этой системы с международными системами оценки цифрового правительства, а также с научными представлениями об индикаторах и показателях, которые могут отражать переход к цифровому правительству. Изучая установленные цели и показатели цифровизации в стране, а также их связь с общепризнанными международными целями и показателями, автор анализирует причины того, почему успех в цифровых реформах не привел к заметному повышению качества государственного управления. Анализ позволил сделать вывод, что избранная система оценки хода реформ не соответствует современным требованиям и даже успешное достижение всех целей, поставленных в государственных программах, не приведет к созданию цифрового правительства в подлинном смысле этого слова. Правительство использует индикаторы, которые присущи предыдущим этапам развития электронного правительства, не отражают концептуальных целей цифровизации и ее современных технических принципов, а также не согласуются с рекомендованными экспертами.

Карпухина В. М. Правовые основы государственных электронных услуг // Научно-практические исследования. – 2020. – № 5–6 (28). – С. 35–37. В статье приводится краткий обзор основных нормативно-правовых актов, регламентирующих предоставление государственных электронных услуг в РФ, а также дается их критический анализ.

Паланиця М. М. Стан електронного урядування в Південній Україні // Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 березня 2020 р.–Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020.– С. 315–317.

Уманців Ю. М., Косарев Т. В. Розвиток електронного урядування в Естонії // Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 28 лютого – 2 березня 2020 року).– Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. – С. 402–406. Зі стрімким розвитком інформаційних технологій наприкінці ХХ– початку ХХІ століття зріс попит не лише на матеріально-технічну базу, а й на послуги, які надаються за допомогою сучасних технологій. Це привело до необхідності розвитку такого поняття як «електронне урядування». Під електронним урядуванням розуміють спосіб надання інформації та надання державних послуг громадянам, бізнесу і взаємодія державних організацій і відомств як всередині

країни, так і на міждержавному рівні. Досвід Естонії є неодмінно досить корисним для подальшого розвитку електронного урядування для України. Варто також відмітити, що стрімкий ривок в розвитку електронного урядування в Україні починаючи з другої половини 2019 року дає зрозуміти, що урядовці нашої держави, на кшталт естонських, усвідомили пріоритети українців для успішного майбутнього та зростання України в цілому.

Фісенко Н. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів публічного управління країн, що розвиваються: досвід для України // Теорія та практика державного управління. – 2020. – Т. 1, №. 68. – С. 258–267. Окреслено засади упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів публічного управління країн, що розвиваються. Визначено, що дискурс розвитку має конкретні матеріальні наслідки для країн, що розвиваються, зокрема для сфери розвитку ІКТ.

Яковлева С. Ф., Качковська Л. Р. Електронне урядування: основи реалізації в Україні // Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. – С. 425–428. У провідних країнах світу реалізуються національні програми адаптації публічного управління до умов інформаційного суспільства, що передбачають впровадження електронного урядування як нової форми взаємодії влади і суспільства. У контексті євроінтеграційних прагнень України особливого значення набувають запровадження європейських норм і стандартів реалізації державної інформаційної політики, використання зарубіжного досвіду впровадження електронного урядування.